

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANISI ALMIŞ
ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU KAYNAŞTIRMA
SINIFLARINDA AKRAN ZORBALIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde AYDAR

**Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sera ÇETİNGÖK

TEMMUZ 2019

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

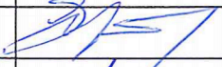
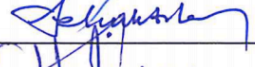

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANISI ALMIŞ
ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU KAYNAŞTIRMA
SINIFLARINDA AKRAN ZORBALIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde AYDAR

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 16/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Sena Cebeci	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Selsuke Arslan	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Hakan Karatoprak	Başarılı	

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Özel Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almış Öğrencilerin Bulunduğu Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığı ve Depresyon” adlı çalışmanın, herhangi bir bilimsel değere ters düşecek herhangi bir bilimsel yardıma başvurmaksızın, kendim tarafından yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu ifade ederim.

Gözde AYDAR

16/07/2019

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılmasında her zaman yanımda olan ve tez konusundan, oluşturma sürecine kadar beni daima yılmadan yönlendiren, destekleyen kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sera ÇETİNGÖK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans yapmamda beni yüreklendiren ve hayatımın her alanında, her anlamda yanımda olan eşim Rıdvan AYDAR'a ailem ve dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gözde AYDAR

16/07/2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ, AKRAN ZORBALIĞI VE KAYNAŞTIRMA SINIFLARI: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Özel Öğrenme Güçlüğü.....	5
1.1.1. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımı	5
1.1.2. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türleri	6
1.1.2.1. Disleksi.....	8
1.1.2.2. Diskalküli	9
1.1.2.3. Disgrafi.....	9
1.2. Akran Zorbalığı	10
1.2.1. Akran Zorbalığı'nın Tanımı	11
1.2.2. Akran Zorbalığı'nın Türleri.....	17
1.2.3. Akran Zorbalığı'nın Boyutları.....	20
1.2.3.1. Kurban Olma	24
1.2.3.2. Zorba Olma	25
1.3. Kaynaştırma Sınıfları	26
1.3.1. Dünyada Kaynaştırma Eğitimi	27
1.3.2. Türkiye'de Kaynaştırma Eğitimi.....	28
BÖLÜM 2: YÖNTEM	30
2.1. Araştırmanın Modeli	30
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	30
2.3. Veri Toplama Araçları	30
2.4. Verilerin Toplanması	31
2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi	31

BÖLÜM 3: BULGULAR	32
3.1. Demografik Özellikler	32
3.2. Ölçek Ortalamaları	33
3.3. Fark Analizleri	35
3.3.1. Kurban Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı	36
3.3.2. Zorba Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı.....	37
3.3.3. Demografik Özellikler ile Kurban Olma Düzeyi Arasındaki İlişki	38
3.3.4. Demografik Özellikler ile Zorba Olma Düzeyi Arasındaki İlişki.....	39
3.3.5. Akran Zorbalığında Kurban ve Zorba Olma Arasındaki İlişki	41
3.3.6. Kaynaştırma Sınıflarında Zorbalık Farkının Analizi	42
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	43
SONUÇ VE ÖNERİLER	48
KAYNAKÇA	51
EKLER	55
ÖZGEÇMİŞ	69

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OSB	: Otizm Stres Bozukluğu
ÖÖG	: Özel Öğrenme Güçlüğu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Zorbalık Ve Diğer Kavramlara Etki Eden Faktörler	12
Tablo 2 : Doğrudan Ve Dolaylı Zorbalık.....	19
Tablo 3 : Sanal Zorbalık Ve Özellikleri.....	22
Tablo 4 : Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Demografik Ve Aileye İlişkin Özellikleri.....	32
Tablo 5 : Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Her Bir Maddesine Verilen Yanıtların Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	34
Tablo 6 : Ölçek Boyutlarının Normalliğinin Test Edilmesi İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Tersti Sonuçları	35
Tablo 7 : Kurban Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	36
Tablo 8 : Zorba Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	37
Tablo 9 : Demografik Özellikler İle Kurban Olma Düzeyi Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları.....	38
Tablo 10 : Demografik Özellikler İle Zorba Olma Düzeyi Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları.....	40
Tablo 11 : Akran Zorbalığında Kurban Ve Zorba Olma Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 12 : Kaynaştırma Ve Normal Sınıftaki Akran Zorbalığı Farkı	42
Tablo 13 : Kaynaştırma Öğrencisi Olan Ve Olmayan Sınıflar Arası Farklar	42

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Zorbalık ile şiddet arasındaki ilişki	12
Şekil 2: Zorbalığın süreci ve türleri	18
Şekil 3: Zorbalık ve çevre ilişkisi	21

Tezin Başlığı: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almış Öğrencilerin Bulunduğu Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığı	
Tezin Yazarı: Gözde AYDAR	Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sera ÇETİNGÖK
Kabul Tarihi: 16.07.2019	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 69 (tez)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Psikoloji
<p>Yapılan bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığının demografik özelliklere göre nasıl değiştiğinin, kaynaştırma öğrencisi olan sınıflar ile olmayan sınıflar arasındaki farkın ve akran zorbalığı ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili Avrupa yakası Şişli ilçesinde bulunan resmi ortaokullar, örneklemini ise Şehit Murat Demirci ortaokul öğrencilerinden araştırmaya katılmada gönüllü olan 374 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.</p> <p>Araştırma sonuçlarına göre kurban ve zorba olma puanları demografik özelliklere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Korelasyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin demografik özellikleri ile kurban olma ve zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$). Öte yandan kurban olma ile zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmıştır ($r=0.487$; $p<0.001$). Kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan sınıflarda kurban olma farkı istatistiksel olarak anlamlı olup ($p<0.05$), zorba olma puanı ise anlamlı fark göstermemiştir ($p>0.05$). Kaynaştırma öğrencisi olan sınıflarda kurban olma puanı daha yüksek çıkmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, akran zorbalığı, ortaokul.	

Title of the Thesis: Peer Bullying in Inclusive Classes with Special Learning Difficulties	
Author: Gzde AYDAR	Supervisor: Dr. ğr. yesi Sera ÇETİNGÖK
Date: 16.07.2019	Number of Pages: vii (frontpart) + 69 (thesis)
Department: Psychology	Subfield: Psychology
<p>In this study, it is aimed to investigate how peer bullying changes in middle school students according to demographic characteristics, the difference between the classes with inclusion students and non-bullying classes and the relationship between peer bullying and demographic characteristics. The sample of the study consists of 374 secondary school students from Şehit Murat Demirci secondary school students who volunteered to participate in the study.</p> <p>According to the results of the research, the victim and bully scores did not show statistically significant differences according to demographic characteristics ($p > 0.05$). According to the results of the correlation analysis, no statistically significant relationship was found between the demographic characteristics of the students and the victimization and bullying scores ($p > 0.05$). On the other hand, there was a statistically significant and positive relationship between victimization and bullying scores ($r = 0.487$; $p < 0.001$). The difference in victimization was statistically significant ($p < 0.05$) in the classrooms with and without inclusion students, while the bullying score did not show a significant difference ($p > 0.05$). The victimization score was higher in the classes with mainstream students.</p>	
Key Words: Special learning difficulties, peer bullying, secondary school.	

GİRİŞ

Saldırganlık, canlıların doğuştan getirdiği temel içgüdülerden biridir. Saldırganlığın hem zorbalığı, hem de şiddeti içerdiği görülmektedir. Saldırganlık yalnızca insanlara değil aynı zamanda nesnelere veya nesnelere de yönelik olabilir. Bu, saldırganlığın başka bir yönüdür. Saldırganlığın tanımlarını analiz ederken, araştırmacıların iki bileşene odaklandıkları anlaşılmaktadır. Birincisi, saldırganlığın zarar verici veya acı verici olduğudur. İkinci bileşen, saldırganlığın niyetidir. Bu açıdan bakıldığında, bir kişiye zarar veren veya zarar veren herhangi bir davranış saldırganlık olarak algılanmamalı, aynı zamanda davranışların niyetine de odaklanmalıdır. Örneğin, bir hastaya cerrahi müdahale ağrıya neden olabilir ve bazen hasara neden olabilir. Bu durumda, bu davranışın bir insanın çıkarına olduğu düşünülürse, saldırganlık davranışı ile benzerlik gösterse de, saldırganlık değildir (Erol, 2015: 14). Dolayısıyla sadece eyleme değil, eylemin yapılış amacına da odaklanmak gerekir.

Geleneksel akran zorbalığı ile ilgili ilk araştırma İskandinav ülkelerinde başlamıştır. Olweus, Okullarda Sal Saldırganlığı ”(1978) adlı makalesinde, 1970'lerde Stockholm'deki okullardaki geleneksel akran zorbalığına ilişkin araştırmasını ve zorba ve mağduriyet olduğunu açıkladı. 1983 yılında, Norveçli erkek öğrenciler arasında intihar girişimleri ortaya çıktığında, Olweus, ülkenin eğitim bakanlığı tarafından geleneksel akran zorbalığını önleme çabalarını üstlenmiştir. İlerleyen yıllarda geleneksel akran zorbalık kavramının önemi anlaşılmış ve tüm dünyada geleneksel akran zorbalıklarının anlaşılması ve önlenmesi için çalışmalar yapılmıştır (Çevirgen, 2018: 23). Daha sonra günümüzde gerek araştırma yöntemlerinin artması, gerekse bu alana olan ilgiyle birlikte, akran zorbalığı önemli bir konu haline gelmiştir.

Araştırmanın Amacı

Yapılan bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığının demografik özelliklere göre nasıl değiştiğinin, kaynaştırma öğrencisi olan sınıflar ile olmayan sınıflar arasındaki farkın ve akran zorbalığı ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Soruları

Araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların bulunduğu kaynaştırma sınıflarında akran zorbalığı ne düzeydedir?
2. Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların bulunmadığı kaynaştırma sınıflarında akran zorbalığı ne düzeydedir?
3. Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların bulunduğu kaynaştırma sınıflarında ve normal sınıflarda akran zorbalığı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
4. Akran zorbalığının kurban olma boyutu öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Akran zorbalığının zorba olma boyutu öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Akran zorbalığının kurban olma boyutu ile öğrencilerin demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Kaynaştırma sınıfları ile normal sınıfların akran zorbalıkları arasında fark var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada aşağıdaki hipotezler sınanmıştır:

1. Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların bulunduğu kaynaştırma sınıflarında ve normal sınıflarda akran zorbalığı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.
2. Akran zorbalığının kurban olma boyutu öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
3. Akran zorbalığının zorba olma boyutu öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
4. Akran zorbalığının kurban olma boyutu ile öğrencilerin demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.
5. Kaynaştırma sınıfları ile normal sınıfların akran zorbalıkları arasında fark

vardır.

Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırma, kaynaştırma sınıfları ile özel öğrenim güçlüğüne sahip çocuklar ile normal çocukların bir arada olduğu kaynaştırma sınıflarıyla, kaynaştırma olmayan sınıflardaki öğrencilerin birbirlerine yaptıkları zorbalıkları kıyaslamaktadır. Bu sayede araştırma, üzerinde birçok eleştirinin yapıldığı kaynaştırma eğitimi hakkında ampirik bilgi vermesi bakımından önemlidir.

Çalışmanın bir diğer önemi ise akran zorbalığı üzerinde durmuş olmasıdır. Günümüzde eğitim, sağlık gibi temel haklar küresel bir değer olarak görülmekte ve bunlar üzerinde yapılan araştırmalar önemli kabul edilmektedir. Araştırmada hem eğitim, hem de sağlık açısından önemli olan bir grup üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu nedenle araştırmanın önemli olduğu ifade edilebilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- 374 öğrenci ile sınırlıdır
- 6. ve 7. sınıflarla sınırlıdır.
- Betimsel tarama ve alan araştırması yöntemleri ile sınırlıdır.
- Yöntem olarak nicel verilerle yapılan istatistiksel çözümlemeyle sınırlıdır.
- İçerik olarak kaynaştırma sınıfı olan ve olmayan öğrencilerle sınırlıdır.
- Araştırma Şişli ilçesinde bulunan resmi ortaokullar, örneklemini ise Şehit Murat Demirci ortaokul öğrencilerinden araştırmaya katılmada gönüllü olan 374 ortaokul öğrencisi ile sınırlıdır.
- Araştırma öğrencilerin verdikleri yanıtlar ve buradan elde edilen çıkarımlarla sınırlıdır.

Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlardan yararlanılmıştır:

- Araştırma örneklemini evreni temsil için yeterli ve geçerlidir.
- Kullanılan analiz yöntemleri yeterli ve geçerlidir.
- Tüm katılımcılar sorulara içtenlikle yanıt vermişlerdir.

BÖLÜM 1: ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ, AKRAN ZORBALIĞI VE KAYNAŞTIRMA SINIFLARI: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Özel Öğrenme Güçlüğü

Özgül öğrenme güçlüğüne (ÖÖG) ilişkin pek çok tanım yapılmış ve bazı kavramlar kullanılmıştır. ÖÖG, özel öğrenme bozukluğu ya da özgül öğrenme bozukluğu literatürde en sık karşılaşılan kavramlardır. ÖÖG genel olarak bireysel anlamda uygulanan standart testlerde, bireylerin yaş düzeylerine, ölçülen zekâ düzeyleri ve almış oldukları eğitime kıyasla okuma, matematik ve yazılı anlatım becerilerinin beklenenin altında olması anlamına gelmektedir (Turgut Turan vd, 2016: 145).

ÖÖG teşhisi sırasında bu değişkenlerin bir ya da birkaçının bir arada değerlendirilmesi gerekebilir. ÖÖG, çocukların sadece ilkokulda değil, diğer eğitim seviyelerinde de gerekli bilgi ve becerileri edinmelerini zorlaştırır. Yetişkinlikte, kalıcı öğrenme güçlüğü bireyleri meslek seçimlerinde kısıtlayabilir. Öğrenme güçlüğü'nün, bireyin ruhu üzerindeki etkileri nedeniyle iş ve kişisel ilişkiler üzerinde de ikincil etkileri vardır (Juklova, 2012: 15).

ÖÖG bireyin gelişimsel, tıbbi, eğitimsel ve aile öyküsü ile ilgili klinik inceleme, öğretmenlerin test sonuçları ve gözlem raporları ve akademik müdahaleye cevapları ile teşhis edilir. Tanı, okul yıllarında okuma, yazma, aritmetik veya matematiksel düşüncede kalıcı zorluklar gerektirir. Belirtiler yanlış veya yavaş ve sıkıcı okuma, netlikten yoksun zayıf yazılı ifade, gerçekleri hatırlamada zorluk ve yanlış matematiksel argümanlar içerebilir (APA, 2013: 1).

1.1.1. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımı

Günümüzde ÖÖG için öne sürülmüş çok sayıda kuram bulunmakta, bu alanda yapılan çalışmaların çoğunlukla disleksiyle ilişkili olduğu ve kuramların disleksiye açıkladığı görülmektedir. Bu kuramlarda görsel süreçler, işitsel süreçler, fonolojik süreçler, bellek süreçleri üzerinde durulmakta, bir kısım kuramlarda da açıklamalar ÖÖG'yi biyolojik

temelde ele almaktadır. Bu süreçler, yukarıda sözü edilen bilgi işleme aşamalarından pek çoğunu kapsamakta, ÖÖG'nin nedenleri konusundaki tartışmalar sürmektedir (Turgut vd, 2010: 14).

ÖÖG'lerin biyolojik temeli nedenleri incelenirken, ÖÖG'nin temel psikolojik süreçlerin bazılarında etkilenen bir hastalık olduğu öne sürülmektedir. Bu nedenle bazı araştırmacılar ÖÖG'yi spesifik nörolojik fonksiyonlarla ilişkili biyolojik temelli bir hastalık olarak kabul etmektedir. ÖÖG'ye yol açabilecek nörolojik bozuklukların sebepleri hala belirsiz olsa da, kalıtım aynı ailenin üyelerinde daha sık görülen durumlarda önemli bir faktör olarak kabul edilir. ÖÖG'nin diğer olası nedenleri arasında hamilelik sırasında hastalık, uyuşturucu ve alkol kullanımı, düşük doğum ağırlığı, oksijen eksikliği ve erken veya uzun süreli emek gibi doğum öncesi ve doğum sorunları yer almaktadır (Cottrell, 2014: 7).

1.1.2. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türleri

ÖÖG'de yaşı, zeka düzeyi ve zekası normal veya normal seviyede olanların eğitimi göz önüne alındığında; okuma, matematik ve yazılı anlatımın beklentilerin oldukça altında olduğu bir hastalıktır. Bu bozukluğun bireyin yapısı ile ilgili olduğuna ve merkezi sinir sisteminin işlevsizliğine bağlı olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca, özyönetim, sosyal algı ve sosyal etkileşim problemleri birlikte görülebilir (Uysal, 2013: 3).

Öğrenme güçlüğü, farklı kökene sahip akademik problemler için bir şemsiye terimdir. Genel öğrenme açıkları ve düşük akademik performans, örn. sakatlık bağlamında okuma, imla ve aritmetik bozukluklar gibi özel formlar öğrenme güçlüğü çatısında toplanmaktadır. Sonuç olarak, genel ve özel formlar arasında ayırım yapmaya çalışan ya da öğrenme sorununun kararlılığını gösteren birçok farklı ifade vardır. Öğrenme yetersizliği terimi genellikle özel eğitim alanıyla bağlantılı genel ve uzun süreli öğrenme zorluklarını vurgular. Öğrenme bozukluğu terimi, kişinin genel yeteneklerini tezatlayan belirli bir alandaki öğrenme problemlerini karakterize eder. DSM-V sınıflandırmaların dışında, evrensel olarak kabul edilmiş bir terminoloji yoktur ve teknik terimlerin çağrışımları aynı dilde değişebilir (ör. Büyük Britanya ve ABD arasında). Bazıları diğerlerinden daha kolay değiştirilebilen bilişsel, motivasyonel, duygusal ve

sosyo-ekonomik belirleyicilerin yanı sıra genetik ve nörobiyolojik korelasyonlar vardır (hafıza süresi, sosyoekonomik arka plan) müdahale, etkilenen kişinin bireysel sorunlarını ele almak zorundadır. Bununla birlikte, genel ve özel öğrenme problemleri arasındaki tanısal ayırım, ciddi eleştirilere tabidir (Lenhard ve Lenhard, 2013: 1).

Özel öğrenme zorluklarında vurgulanan işitsel uyarıların işlenmesi ve farklılaştırılmasında bir sorun var. Bu okuma güçlüğü nedenlerinden biridir. Özel öğrenme güçlüğü çeken insanlarla konuşmadaki gecikmenin sözlük yaşı için uygun olmadığı unutulmamalıdır. Bireylerin sözlükte kalan basit kelimeleri öğrenmek, tanıdık nesnelere tanımak, eylem kelimelerini tanımak, seslerin veya kayıtların sırasını öğrenmek ve kelimeleri doğru ifade etmek zor. Yavaş öğrenme, sesler ile ses sembolleri arasındaki bağlantıdır. Kelimeler benzer seslere sahip olamaz. Öğrendiği son kelimeyi tanıyamaz veya daha sonra okuduğu kelimeyi tanımakta zorluk çeker. Hızlı dil işleme ile ilgili sorunlar görülebilir. Kompozisyon yazma, okuma ve yazma konusunda isteksizdir, çünkü düşüncelerini derlemek ve dinleyerek doğru ifade etmekte zorluk çekmektedir (Uysal, 2013: 7).

ÖÖG eşlik eden durumları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Ali ve Rafi, 2016: 112):

- Hiperaktivite
- Dikkat
- Motor sorunları
- Görsel Algısal Sorunlar
- İşitsel Algısal Sorunlar
- Dil problemleri
- Fakülte Çalışma Alışkanlıkları

- Sosyal -Eğitimsel davranış problemleri
- Oryantasyon Problemleri
- Akademik Engelliler

1.1.2.1. Disleksi

Okuma bozukluğu olan kişiler dil ve sözlü anlatım açısından zorluk çekerler. Bu kişiler kötü dinleme anlama becerilerine sahiptir. Kelimeler arasında fonetik bir fark yaratamazlar. Okuma bozukluğu olan çocuklar, sözlü okumada birçok hata yaparlar. Hatalar atlamalar, eklemeler ve kelimelerin çarpıtılması ile işaretlenmiştir. Çocuğun okuma hızı yavaştır ve okuma zayıftır. Okuma engelli çocukların çoğu okumak ve yazmaktan hoşlanmamaktadır. Öğrenme güçlüğü çeken çoğu insanın okuma güçlüğü vardır (Uysal, 2013: 3).

Dil ve konuşmanın aksine, okuma doğuştan değildir: öğretilmesi gerekir. Okuma, yazılı semboller (harfler) ve sesler arasındaki ilişkiyi anlamak için fonetik bir kodun şifresini çözme yeteneğini gerektirir. Disleksi, tek tek konuşma seslerini (örneğin, ssss tonu, mmm tonu, vb.) Sözcüklerle (fonemler) işlemede belirli bir sorunu yansıtır. Kısa vadeli sesleri sırayla tutmakta da sorunlar olabilir (örneğin, sesleri yeni bir kelimedede onları görece kadar uzun süre tutmak). Okuma engelli çocuklar da okuma akıcılığı konusunda güçlük çekebilir, bu da doğru fakat sıkıcı ve yavaş okuma becerilerine yol açar (Integra, 2009: 7).

Bu terim, ortalama zeka seviyesine ve bireysel eğitime rağmen okumadaki yavaşlamayı ifade eder. Araştırmalar, disleksinin genetik geçişe sahip olduğunu ve bu çocukların dil gelişimlerinin gelişim sürecinde akranlarının gelişiminden daha geç olduğunu göstermektedir. Disleksi bireylerin asıl sorunu, konuşulan dilin ve yazılı dilin (kelimelerin) fonemden oluştuğunu anlamada güçlük çekmeleridir (Özçivit Asfuroğlu ve Tülin Fidan, 2016: 50).

1.1.2.2. Diskalküli

Discalculi, aynı zamanda gelişimsel discalculi olarak da bilinmekte olup, hesaplama becerilerinin gelişimine ve performansına engel olan spesifik ve kalıcı bir öğrenme yetersizliğidir. Discalculi olan insanlar basit meblağlar sunmakta ve hesaplamakta zorlanmaktadırlar. Ayrıca bu bireyler matematik problemlerini çözme konusunda kötü ve sınırlı yeteneklere sahiptir. Ülke ve tanı ölçütlerine bağlı olarak okul çocuklarının% 3,5 ila% 6,5'inin discalculiden etkilendiği tahmin edilmektedir (Looi ve Kadosh, 2016: 1).

Matematik bozukluğu kısaca dört başlık altında toplanabilir (Uysal, 2013: 3):

- “Dil yetenekleri: matematik terimlerini anlama ve yazılı problemleri matematik sembollerine çevirme,
- Algısal yetenek: sembolleri tanıma ve anlama ve sayıları kümeleştirme yeteneği,
- Matematik yetenekleri: toplama, çıkarma, çarpma, bölme ve temel işlemlerin sırasını izleme ve
- Dikkat yetenekleri: rakamları doğru yazma ve işlem sembollerini doğru gözleme” (Uysal, 2013: 3).

1.1.2.3. Disgrafi

Bir kişiden, zeka ve eğitim seviyesinden beklenenden daha düşük yazma yeteneği disgrafi olarak tanımlanmaktadır. Yazı yazmada hatalar, gramer ve noktalama işareti hataları, zayıf paragraf düzeni ve çirkin el yazmaları disgrafinin en belirgin özellikleridir. Tercih edilen kelimeler yanlış ve uygunsuz seçilmekte, paragraflar yanlış düzenlenmekte, yazı daha zor ve kelime sayısı daha sınırlı olmaktadır (Uysal, 2013: 3).

Yazma, sözlü anlatımla yakından ilgilidir. Kişinin kronolojik yaşı, ölçülen zekâ düzeyi ve alınan eğitimle uyumsuz yazma kabiliyeti, yanlış veya okunamayan el yazmaları,

harf mektupları, kelimeler ve sıçramalar, ters yazma, yazı, bileşik yazma, kelime ayrımı, kelime yerleştirme, kayıt sırasında bir hatadır. Disgrafiye sahip çocuklar başka öğrenme güçlüğü çekebilirler (Özçivit Asfuroğlu ve Tülin Fidan, 2016: 50).

1.2. Akran Zorbalığı

Akranlar arasında şiddet dünyadaki ve ülkemizdeki okullarda yaygındır. Okullardaki bu şiddete akran zorbalığı denir. Akran zorbalık; Bir kişi, grup veya kişi tarafından tekrarlanan veya tekrarlanan fiziksel veya duygusal şiddet olarak tanımlanır. Başka bir araştırmacı tarafından yapılan tanıma göre, akran zorbalığı; Başka bir kişinin veya grubun kasıtlı acısı. Akran zorbalığı, mağdurun korkudan acı çekmesine neden olan fiziksel, sözlü ve psikolojik saldırganlıktır, taraflar arasında güç dengesizliği olduğu, güçlü çocuğun daha az güçlü bastığı, mağdurdan provokasyon olmadığı ve tekrar edildiği ifade edilebilir. Tanımlarda ortaya çıkan kavramlara göre, akran zorbalığında niyet, devamlılık ve tekrarlama olacağı ve mağdurun fiziksel, sözel veya duygusal zarar verici davranışlara maruz kalması beklenmektedir (Özkan ve Cifci, 2010: 577).

Bir eylemin zorbalık olarak nitelenmesi için 3 ana kriterin olması gerekmektedir (Gökler, 2009: 515):

1. Kasten zarar veren agresif davranışlar,
2. Süreklilik, başka bir deyişle, zorba bu tür eylemleri bir kere değil, sürekli olarak yerine getirir.
3. Mağdur ile mağdur arasında fiziksel ya da psikolojik güç dengesizliği; Zorbalığa maruz kalan kurban, kabadayılığa karşı kendilerini savunmasız ve savunmasız hissetmek zorundadır.

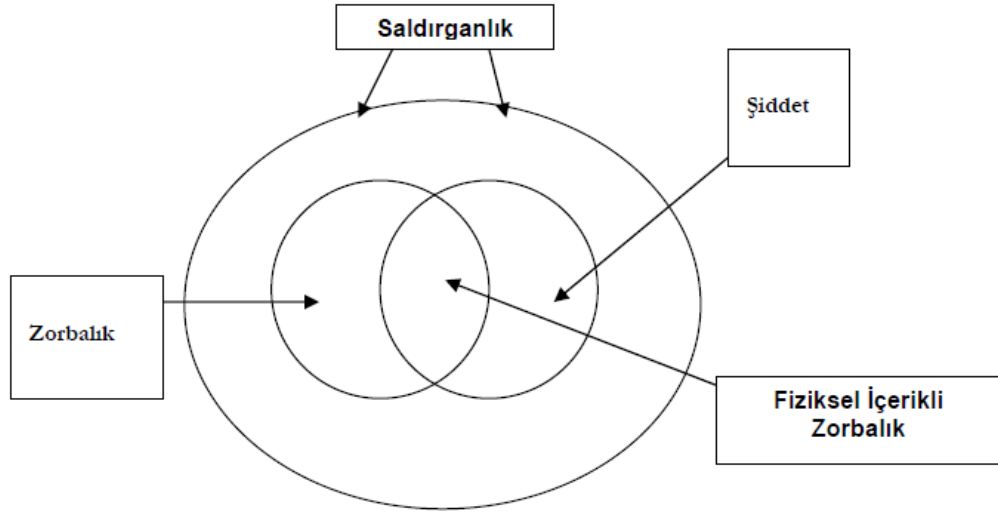
Akran şiddetini azaltma çabaları çoğu zaman çocukları etkileyen diğer şiddet biçimlerinin gerisinde kalmıştır, ancak Birleşmiş Milletler Genel Kurulundan (2014) Çocukları İstismarı Koruma Kararı'ndan yeni bir ivme kazanmıştır. Çocukları şiddete, istismara ve sömürüye karşı korumaya yönelik hedefleri ve göstergeleri içeren BM

Çözümlemesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, genel olarak çocukları etkileyen şiddete ve ayrıca akran şiddetinin kendine özgü dinamiklerini daha fazla uluslararası ve ulusal dikkat teşvik etmek için önemli fırsatlardır. Buna, daha iyi veri toplama ve akran şiddetinin önlenmesi için kaynakların daha fazla tahsis edilmesi de dahildir. Düşük ve orta gelirli ülkeler bağlamında kötüye kullanımın önlenmesi için etkili, sürdürülebilir ve ölçeklenebilir farklı türde modellerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi bu nedenle programlama ve araştırma için önceliklidir (UNICEF, 2016: 7).

1.2.1. Akran Zorbalığının Tanımı

Şiddet, bir kişinin fiziksel olarak veya herhangi bir nesneyi kullanarak başka bir kişiye ciddi şekilde yaralanması veya zarar vermesidir. Aslında, şiddet bir saldırganlık biçimidir, ancak asıl özelliği “fiziksel gücün kullanımına dayanmasıdır (Gökler, 2009: 513).

Akran şiddeti, ülkenin ulusal, kültürel ve politik özelliklerinden bağımsız olarak, dünya genelindeki okullarda yaygın olan bir olgudur. Bazı okullar açıkça bu sorunla karşı karşıya kalırken, bazıları ise şiddeti gizliyor hatta inkar ediyor. Bir öğrenci, bir akran veya akran grubu tarafından daha uzun bir süre boyunca sürekli olarak saldırgan davranışlara maruz kaldığında veya bir veya daha fazla kişinin (diğer) kişilere karşı bir veya daha fazla kişiye karşı bilinçli, kasıtlı ve tekrar tekrar saldırgan davranış ve manipülatif ve / veya münhasır davranışının olduğu durumlarda Failler ile ilgili olarak fiziksel, zihinsel veya sosyal olarak tehlikeye atılmışlardır. Okulda aşağıdaki akran şiddeti türleri ortaya çıkmaktadır: fiziksel taciz (örneğin zorla vurmak, başkalarının mülküne zarar vermek), sosyal istismar (örneğin Dışlanma veya sosyal tecrit), sözlü kötü muamele (örneğin dışçılık) ve İnternet üzerinden istismar İnternet üzerinden söylentiler veya rahatsız edici telefon mesajları gönderme). Öğrenciler aktif katılımcıların rollerinde ortaya çıkarlar: şiddet (diğer akranlara karşı saldırgan eylemlerin failleri), mağdurlar (istismarcıların hedefleri) ve aynı zamanda mağdur-ihlal edenler (Pecjacj ve Pirc, 2017: 75).

Şekil 1: Zorbalık ile şiddet arasındaki ilişki

Kaynak: Gökler, 2009.

Akran zorbalığı, gücün kötüye kullanılmasının farkında olan diğer insanlara zarar vermeye ve zarar vermeye çalışan bir veya daha fazla öğrencinin sürekli ve tekrarlanan olumsuz eylemi olarak tanımlanmaktadır. Hem kısa hem de uzun vadede, bireyin sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek ciddi bir halk sağlığı sorunu. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), suistimal insidansının% 1-50 arasında olduğunu bildirmiştir. Bazı çalışmalarda şiddet içeren davranışların davranış sıklığı% 8 ile 30 arasında bulunmuştur (Bilgili vd, 2017: 11).

Tablo 1.
Zorbalık Ve Diğer Kavramlara Etki Eden Faktörler

Değişkenler	Değişkenlerin Özellikleri	Seyirci
Toplum Özellikleri	Akran zorbalığının özellikleri kırsal alanlarda ve şehir merkezlerinde değişebilir. Akran zorbalık şehir merkezlerinde daha yaygındır.	Akran zorbalığı, kırsal alanlarda yaşayan öğrenciler için nadir bir durumdur, ancak kent merkezlerinde yaşayan öğrenciler için normal davranış olarak kabul edilebilir.
Sosyo-Demografik Bilgi	Erkeklerin kızlara kıyasla akran zorbalığına maruz kalma veya maruz kalma	Erkekler akran zorbalığını kızlardan daha pasif izler. Küçük öğrenciler bu

	olasılığı daha yüksektir. Diğer yandan, kızlar sözel zorbalık gibi daha yoğun bir şekilde zorbalık biçimlerine maruz kalabilirler.	duruma yanıt verir ve akran zorbalığı söz konusu olduğunda kurbanı korur.
Anne-Baba Risk Davranışı	Sigara ve alkol gibi ebeveyn alışkanlıklarının akran zorbalığını etkileyip etkilemediğine dair yeterli araştırma yoktur. Zorbalık ve katılım arasında bir bağlantı olduğu varsayılabilir.	Ailenin ilgisini yeterince görmeyen öğrencilerin, izleyici konumunda olmaları durumunda daha pasif oldukları varsayılmaktadır.
Davranışsal Özellikler	Sigara, alkol veya benzeri maddelerin tüketiminin zorbalık, mağduriyet veya izleyici durumunu etkilediğine inanılmaktadır.	Bazı yazarlar, söz konusu maddenin kullanımının, izleyici kitlesindeki öğrencilerin davranışlarını etkilediğini, diğerlerinin ise buna karşı olduğunu savunmaktadır.

Kaynak: Öztuna, 2018: 43.

Akran zorbalığı, okullardaki çocuklar arasında kişiden kişiye ve bölgeden bölgeye değişen özel bir ilişkidir. Öğrenci, tekrar tekrar ve zamanla maruz kaldığında kötü muamele görür veya mağdur edilir. Şiddete maruz kalan çocuklar daha sık tecrit, düşük özgüven, zayıf sosyal beceriler, düşmanlık, okula yönelik davranışlardan kaçınma ve düşük okul performansı gibi sosyal ve kişisel problemlerle karşılaşmaktadır (Saleem vd, 2015: 61).

Zorbalık, başkalarına kasıtlı olarak zarar verme davranışıdır; daha zor bir baskı yöntemi olan sözlü saldırı, fiziksel taciz veya manipülasyon yoluyla gerçekleşir. Zorbalık, tüm insanlar; Yaş, cinsiyet, etnik köken, dini inanç veya sosyoekonomik durum ne olursa olsun, tüm ortamları bir veya birkaç kez etkileyebilecek yaygın bir sorundur. Tüm dünyadaki okullarda zorbalık kullanımı yaygın olarak, çocukların ve gençlerin fiziksel ve psikososyal sağlığını tehdit etmektedir. Zorbalığın öğrenciler için ciddi bir travma olarak etkilerinin okul dönemi ile sınırlı olmadığı, yaşam boyu sürdüğü ve halk sağlığını olumsuz yönde etkilediği kabul edilmektedir (Arslan ve Savaşer, 2009: 219).

Zorbalık, faillerin ailesinden daha problemlidir ve sıcak bir ilişkisi yoktur, çünkü ebeveynleri bir sorun olduğunda fiziksel ceza kullanırlar. Kurbanların kurbanları nadiren evde kalıyor. Ebeveynleri onları görmezden gelir ve reddeder. Anneleri gergin ve zayıf. Kurbanların babaları çocuklarından kaçır. Çocuğun kurbanları babalarından uzak hissediyor, ancak anneleri yakın hissediyor. Küfürlü davranışlarda erkekler kızlardan daha büyük bir rol oynamaktadır. Fiziksel kötü muamele erkekler arasında daha yaygındır. Sözel ve dolaylı kötü muamele kızlar arasında daha yaygındır. Dolaylı suistimalin tespit edilmesi zordur çünkü genellikle kızlar içerir. Çocuklar oyun alanında şiddetli davranış sergilerler, sınıfta değil. Oyun alanları şiddetin merkezi haline geldi. Kötüye kullanma da yapılandırılmamış ücretsiz faaliyetlerde bulunur (Uysal ve Dinçer, 2012: 469).

Yapısal belirleyiciler, toplumların (ve daha geniş toplumların mikro kozmosu olan okullar gibi kurumların) güç, servet, statü ve kaynaklara ve bilgiye erişimde eşitsizlikler yaratmak için politik, ekonomik ve sosyal olarak örgütlenme şekillerinden kaynaklanan faktörlerdir. Viner vd, (2012)'e göre yapısal faktörlerin çocuk istismarı riskini arttırmak için hareket edebileceği iki yol vardır. Birincisi, gelir, eğitim durumu veya cinsiyet, cinsellik ve etnik köken standartlarındaki eşitsizlik okul ve toplum ortamının ve kişilerarası ilişkilerin bir parçasını oluşturur ve bazı çocukların diğerlerinden daha fazla şiddete maruz kalmalarını sağlamak için bireysel özelliklerle birleştirilebilir. Çocuklar kötü veya dezavantajlı olduklarından, diğer çocuklardan farklı olarak işaretlendiklerinden veya belirli sosyal gruplara yönelik damgalanmalardan dolayı istismar edilebilirler. Şiddet ve yoksulluk kanıtı karışık. Bazı çalışmalar yoksul hanelerden gelen çocukların daha fazla suistimal riski altında olmadığını; bakınız, örneğin, İngiltere Ulusal Çocuk Gelişimi Çalışması kullanılarak 7-11 yaşları arasında istismara uğramış çocukların Brown ve Taylor (2008) analizi. Buna karşın, İtalya'daki Ponza çalışması (2013), fakir ailelerden 9 ve 13 yaşlarındaki çocukların, düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin ve göçmen çocukların okulda daha fazla istismara uğradığını tespit etmiştir (UNICEF, 2016: 11).

Zorba kişilerin kişilik özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

1. Bunlar çoğunlukla fiziksel olarak güçlü ve saldırgandır.

2. Kolayca şiddete başvurmak,
3. Güvensiz ve zayıf iletişim becerilerine sahip olmak.
4. Evde az zaman harcıyorlar ve aile ile etkileşimleri olumlu.
5. Üst düzeyde iletişim becerilerine sahiptirler.
6. Başları otorite ile deritte olduğunda, nasıl kaçılacağını bilirler.
7. Özellikle erkek zorbalara; sosyal beklentilerine uygun buldukları baskın ve güçlü erkeklere kolayca adapte olurlar ve akranları tarafından kabul edilen maço görüntülerini taşırlar.
8. Nadiren endişeli olmalarına rağmen, kaygı düzeyleri genellikle düşüktür.
9. Kendilerini zor, başarılı ve becerikli görürler. Güç tabanlı bir öz algıya sahipler.
10. Yüksek düzeyde bir özgüvene sahipler, dışa dönük ve rahattır. Kendilerini okuldaki akranlarından daha akıllı bulurlar.
11. Başa çıkma becerilerinin yüksek olması, bağımsız davranabilmesi ve kendilerini tam olarak ifade edebilmesi.
12. Genellikle yalan söylerler ve ahlaki değerlerde olgunlaşmamışlardır.
13. Genel olarak yıkıcı ve ayırt edicidirler çünkü etkileme arzusu vardır.
14. Endişelenmezler ve dikkat çekme istekleri baskındır.
15. Sorumluluk almazlar ve empatik anlayıştan yoksundurlar.
16. Diğer öğrencileri kendi çıkarları için kullanırlar.

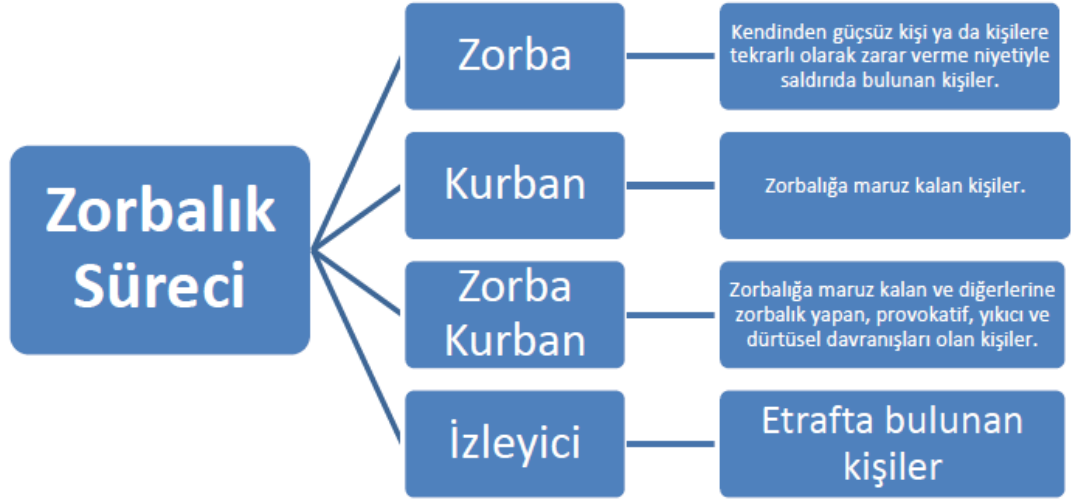
17. Başkalarına acı vermeyi severler ve sosyal olarak saldırılar olarak tanımlanırlar.
18. Mağdurun cezayı hak ettiğini düşünüyorlar.
19. Genellikle güç ve kontrol sahibi olmak isterler.
20. Yetişkinleri dinlemezler, okulda ve evde kuralları takip etmezler.
21. Kendilerinden küçük, kaygı düzeyi yüksek, arkadaşları olmayan ve diğer çocuklardan farklı olan çocukları seçerler (Güner, 2009).

Fiziksel zorbalık, kurbanı vurmaya, tekmelemek veya mağdurun eşyalarını almak veya ona zarar vermek gibi davranışları içerir. Kolayca tanımlanabilen bir zorbalık türüdür. Sözlü zorbalık, söz konusu olan diğer kişiye zarar vermek veya küçük düşürmek anlamına gelir. Takma adları, küçük harfleri, ırkçı yorumları ve ısrarcı zorbalığı içerir ve fiziksel zorbalıktan daha olumsuz sonuçları olabilir. İlişkisel zorbalık, akranları belirli bir kişiyi dışlamaya ve mağdurların sosyal ilişkilerine son vermeye ve onları izole etmeye ikna etme çabalarını ifade eder. Bu zorbalık türü, sözel zorbalık davranışıyla ilişkilidir ve genellikle çocuklar başkaları hakkında çirkin söylentiler yaydıklarında görülür (çoğunlukla kızlar arasında görülür). Bu tür zorbalıkların en olumsuz sonucu, sosyal ilişkilere ihtiyaç duyduklarında akranlarının reddedilmesidir. Reaktif zorbalık genellikle tespit etmek zordur. Çünkü reaktif kurbanlar hem kurban hem de zorba olabilir. İlk bakışta zorbalık kurbanı gibi görünüyorlar. Bununla birlikte, reaktif kurbanlar çoğu zaman zorbaları ve zorbaları kendileri zorluyor. Genellikle fiziksel zorbalık şeklinde ortaya çıkar. Bu tür mağdurlar tepkiseldir ve kasıtlı veya kasıtsız fiziksel çatışma durumlarına hızlı bir şekilde tepki gösterir. Bazı durumlarda, reaktif mağdurlar mağdur olarak başlar ve zaman içinde zorbalığa cevap vermeye çalışırlar (Atalay, 2010: 6).

1.2.2. Akran Zorbalığının Türleri

Bir öğrencinin zorbalığı veya mağduriyeti, bir veya daha fazla öğrenci tarafından tekrarlanan veya uzun süreli olumsuz eylem anlamına gelir. Bu olumsuz eylemler veya davranışlar; fiziksel temas, farklı yüzler koyarak alay etmek, çirkin jest ve kelimeleri kullanmak, kasıtlı dışlama, dışlama vb. Zorbalığın bir başka kriteri güç eşitsizliği veya dengesizliğidir. Taraflar arasında asimetrik bir güç ilişkisi var. Başka bir deyişle, olumsuz eylemlere maruz kalan ve mağdur olan öğrenci kendini savunamayacaktır (Gökler, 2009: 517).

Zorbalık, birçok biçime sahip, farklı işlevlere hizmet eden ve farklı ilişki biçimlerinde kendini gösteren, benzersiz ancak karmaşık bir kişilerarası saldırganlık biçimidir. Kötü muamele yalnızca fail ile mağdur arasında işlevsiz bir sorun değildir, aynı zamanda farklı etkenlerin bu tür davranışları teşvik etmeye, sürdürmeye veya bastırmaya hizmet ettiği sosyal bir bağlamda ortaya çıkan bir grup olgusu olarak kabul edilmektedir. Buna göre, araştırmacılar sosyo-ekolojik çerçevenin okul şiddetini anlamadaki faydasını savundular. Sosyal ekolojik teori (Bronfenbrenner, 1979) insan gelişimini, bireyler ve içinde çalıştıkları çok sayıda sistem - ev, mahalle, okul, topluluk ve toplum arasında iki yönlü bir etkileşim olarak kavramsallaştırır. Sonuç olarak, şiddet içeren davranışlardaki davranış sadece bireysel özelliklerin bir sonucu değil, aynı zamanda akranlar, aileler, öğretmenler, komşular ve sosyal etkilerle etkileşimler arasındaki çoklu ilişkilerin etkisindedir (Swearer ve Hymel, 2015: 344).

Şekil 2: Zorbalığın süreci ve türleri

Kaynak: Öztuna, 2018: 34.

Anne-çocuk bağlanma ile ilgili sorunları olan çocuklar, genellikle anneleriyle olumlu bağ kurmayan başkalarına karşı güvensiz, aşırı şüpheli ve düşmandır. Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre, aile çatışmaları çocukların ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Nitekim, zorbalık davranışlarının destekleyici, destekleyici olmayan ebeveynlik tarzında arttığı, zorbalık zorbalıklarının ise kritik ve katılımcı, daha az denetleyici, aşırı korumacı ve koruyucu ebeveynler tarzında yetiştirilen çocuklarda arttığı söylenmektedir. Çocuklar evde ihmal ve istismara farklı şekillerde yansiyabilirler. Bazı çocuklar şiddetli ebeveynlerinin rol modelini akranlarına zarar vermek için alırken, diğerleri şiddetli ebeveyn gibi zorbalığa maruz kalmaktadır. İnsanlar / insanlar, yaşadıkları hayal kırıklıklarını ve öfkelerini evde yaşayabilirler. Zorba / mağdurların, evde çok az zaman geçiren çocuklarına karşı soğuk ve uzak babaları, öfkeli ve zayıf aşırı korumacı anneleri olduğu belirtilmektedir (Gürhan, 2017: 179).

Tablo 1.
Doğrudan Ve Dolaylı Zorbalık

Doğrudan	
Fiziksel	Dövme, tekmeleme, zarar verme, istemediği bir şeyi yapması için tehdit etme
Sözel	İsim takma, alay etme
Dolaylı	
İlişki	İlişkide dışlama, yok sayma, dedikodu çıkarma
Aile, inanç	Aileyle, kökenle, dini inanışla ya da belirli kültürel özelliklerle ilgili sözel zorbalık
Cinsiyet	Cinsel anlamlı kelimelerin edilmesi, buna yönelik işaret ve davranışlar
Bilişsel	İnternet ya da bilişsel araçların kullanılarak yapılan zorbalık.

Kaynak: Sipahi, 2008.

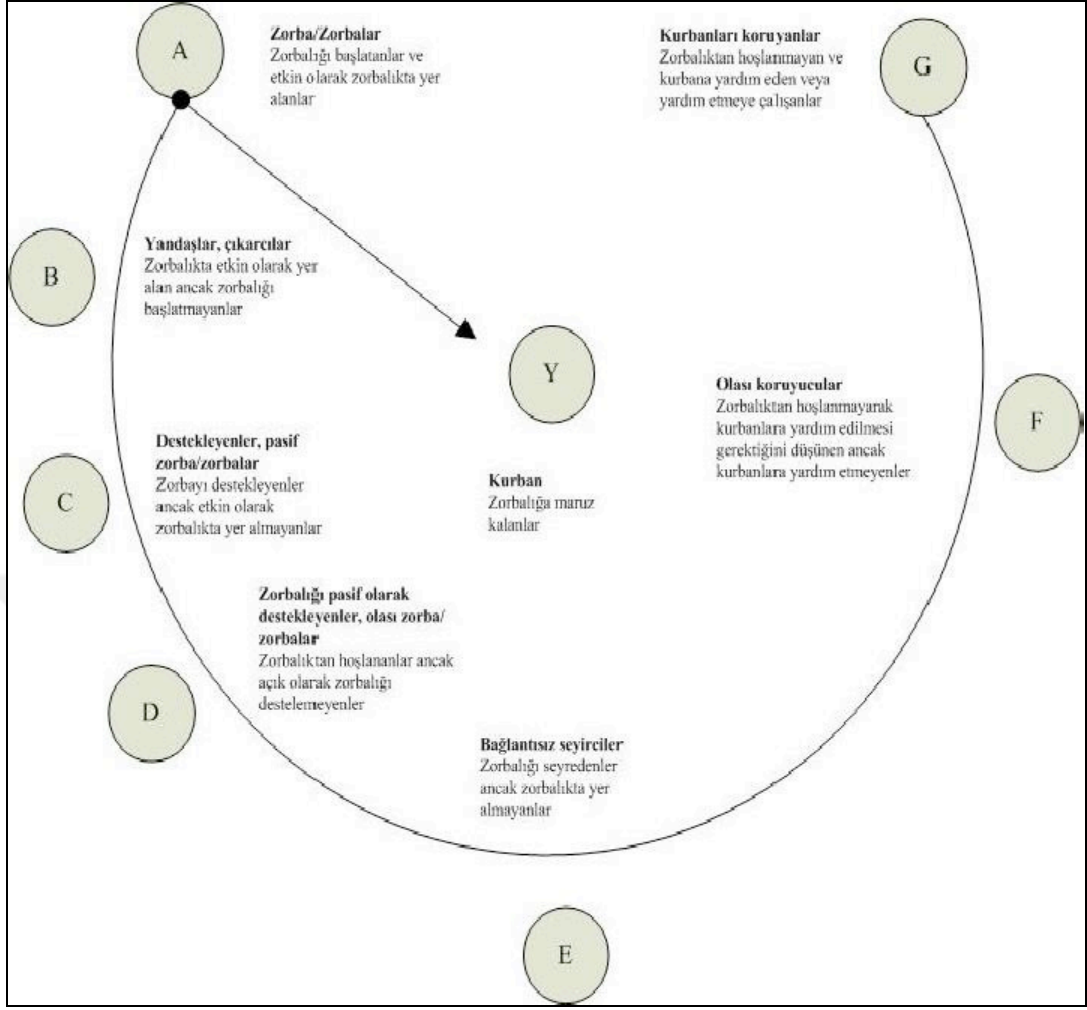
Sözlü zorbalığın ortaya çıkardığı en büyük sorunlardan biri “umutsuzluk” duygusudur. Fiziksel zorbalıkta öğretmenlerin veya okul idaresinin önlem alması ve onları tanınması daha kolaydır. Sözlü zorbalıkta, mağdurun şikayetine rağmen kanıtlamak ve önlem

almak daha da zordur. Sık sık sözlü zorbalığın ortaya çıkması, önlem alma zorluğu ve öğretmenlerin ve okul yönetiminin öğrenci şikayetini takiben yaşadığı zorluklar, takip eden süreçlerde zorbalığın şikayeti nedeniyle mağdurun intikam alma arzusu ile sonuçlanabilir. . Bu umutsuzluk, gelecekte intihar gibi çok daha kötü sonuçlara yol açabilir (Öztuna, 2018: 27).

1.2.3. Akran Zorbalığının Boyutları

Akran ilişkileri incelendiğinde, olumsuz ilişkiler genellikle saldırganlık olarak tanımlanır. Saldırganlık, zorbalık ve şiddet gibi çeşitli alt boyutlara sahiptir. Zorbalık zorbalık, zorbalık ile mağdur arasında sosyal ekolojik bağlamda, öğretmenler ve akranlar dahil olmak üzere negatif bir etkileşimdir ve sadece okul hayatında etkili olabilecek uzun vadeli etkilere sahiptir kurbanın yetişkin yaşamında. Erken dönemde başlayan akran zorbalığı, bireyin sonraki yaşamında daha karmaşık bir yapıya dönüşebilir. Bireyin çocukluk çağında maruz kaldığı zorbalık, stres, kaygı, hastalık, depresyon seviyelerinde artış ve gelecekte intihar düşüncesi gibi kötü miras bırakabilir. Literatürde yapılan çalışmalar erken dönemde zorbalı çocukların akademik başarısızlık, okuldan çekilme, antisosyal sorunlar, şiddet ve madde bağımlılığı gibi sorunlara daha yatkın olduğunu göstermektedir (Atış Akyol vd, 2018: 440).

Okul ve okul deneyimleri sosyalleşmeye, sosyal becerilerin gelişmesine, çocukların ve ergenlerin fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimlerine, sağlıklı ve bağımsız yetişkinler olmalarına katkıda bulunur. Çocuklar ve gençler, yetişkinlerden ziyade akranlarını modelliyorlar ve kendi aralarında sosyal gruplar oluşturarak entegrasyon ve aidiyet gereksinimlerini karşılıyorlar. Ancak, okulda saldırganlık ve zorbalık davranışlarına maruz kalmak fiziksel ve psikolojik gelişimi önleyebilir. Zorbalık öğrencilerinin fiziksel belirtilerinden bazıları; baş ağrısı, mide ağrısı şikayetleri, konsantrasyon zorluğu, uyku ve yeme ile ilgili problemler listelenmiştir. Yine psikolojik etkiler olarak; depresyon, sosyal anksiyete, artan saldırganlık davranışları, düşük özgüven, artan intihar riski, travma sonrası stres bozukluğu. Bununla birlikte, bu davranışlara kabadayılık yapan veya maruz kalan öğrencilerin akademik başarılarının daha düşük olduğu ve okula daha az bağlı oldukları da tespit edildi. Bu bağlamda, zorbalığın nedenlerini açıklamak için kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır (Açıl, 2015: 3).

Şekil 3: Zorbalık ve çevre ilişkisi

Kaynak: Yerli, 2018.

Okulda zorbalığı önleyici yaklaşımın anahtar bileşenleri (Arslan ve Savaşer 2009: 65):

- Zorbalık davranmadan önce çocuklara erken yaşta olumlu davranış ve alışkanlıklar kazandırmak,
- Okullarda zorbalık riski taşıyan grupları belirlemek (örneğin, ailede şiddete maruz kalmış veya aile içinde şiddete maruz kalmış, ayrılmamış veya ebeveynleri veya her ikisine sahip olmayan ailelerdeki çocuklar),
- Zorbalık karşıtı programların okullarda geliştirilmesi ve uygulanması ve okul yöneticileri, çalışanlar, öğretmenler ve ebeveynler tarafından uygulamaların izlenmesi,

- Zorbalık döngüsünün değişmesi için çalışma grupları kurmak (zorba, mağdur ve izleyici),
- Eğitimde ocuklara insan haklarını geliştirme yaklaşımlarını, olumlu iletişim becerilerini, akademik bilgi ve becerilerini öğretmek ve şiddet kullanmadan sorunları çözmeyi öğretmek,
- Öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerini, özellikle de zorbalığın izlenmesini,
- Öfke kontrolü, kendini ifade etme becerileri ve benlik saygısı ve benlik saygısı eğitimi
- Ailelerinin zorbalık önleme programına katılmalarını sağlamak,
- Zorbalıkın önlenmesi için seçilmiş girişimler; öğrenciler tarafından olumsuz algılamaya (atılma vb.) neden olmamak,
- Zorbalık öğrencilerinin rehabilitasyonu ve zorbalık öğrencilerinin rehabilitasyonu.

Zorbalar zorbalığı başlatan ve sürdürme yönünde zorlayanlardır. Genellikle özellikleri ve davranışları ile diğerlerinden ayırt edilirler. Problem özme becerisi eksikliği ve problemlerini dışsallaştırmaya meyilli olduğu için okul başarısı genellikle düşüktür. Kurban olarak seçtikleri insanlara zarar vermek ve onlara zarar vermekten zevk alıyor ve neredeyse hiç empati duymamaktadır. Genel olarak, sadece akranlarına karşı değil aynı zamanda yetişkinlere yönelik olumsuz davranışlar gösterebilir. Onlar okula ve tüm kurallara itaatsizlik eğiliminde olan anti-sosyal ocuklar (Gürhan, 2017: 178).

Tablo 2.
Sanal Zorbalık Ve Özellikleri

ZORBALIK TÜRÜ	ÖZELLİğİ
Taciz	Kötü niyetli veya tehdit edici mesajlar göndermek, mağduru kısa mesajlarla kızdırmak, taciz etmek

Kötüleme	Breylerin bilinçli olarak belirli bir amaç çerçevesinde kötülenmesi.
Kişilik Yükleme	Kurbana olmadığı ya da kendisine zarar verebilecek kişiliklerin yüklenmesi
Kandırma / Hilecilik	Bireylerin çeşitli yollarla kandırılması ve zarara uğratılması
Dışlama	Kurbanın belirli bir ortamdan uzaklaşması için bazı fiillerin yapılması

Kaynak: Öztuna, 2018: 33.

Sosyal adaptasyon sürecinin yaşandığı okul döneminde, kişi kim olduğunu, neye değer vereceğini, kime inanması gerektiğini sorar ve grup içinde etkinlikler düzenler. Okul döneminde öğrencilerin kişilik gelişimini ve akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyen sorunlardan biri literatürde akran zorbalığı olarak bilinen kavramdır. Akran zorbalığı, birbirlerini tanıyan iki kişiyi incitmek yerine, birçok öğrenci tarafından karşılaşılan yaygın bir olumsuzluktur. Saldırganlık davranışının özel bir boyutu olan zorbalığın (1) zarar verici veya rahatsız edici bir eğilime sahip olduğu (2), sürekliliği (3) daha güçlü olan saldırılarda, daha az güçsüz ve aralarındaki güç dengesizliğinde gösterdiği bulunmuştur (Yıldırım, 2012: 39–51).

Dolayısıyla, zorbalık doğrudan fiziksel temas (dokunma, tekme) veya sözlü ifadeler (tehdit, alay, takma ad, küçük düşürme) veya sözlü ifade veya fiziksel temas olmadan gerçekleşebilir. Bu bağlamda, saldırgan jestler ve jestler kullanma, gruptan dışlanma, diğerlerinin isteklerini görmezden gelme veya reddetme, dedikodu yayma, eşyalarını çalma veya eşyalarına zarar verme gibi davranışlar da zorbalık kapsamındadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, zorbalık mağdura yönelik zararlı davranışların doğrudan veya dolaylı davranışına göre en genel biçimde iki sınıfa ayrılır ve bu zorbalık türlerine "dolaylı" ve "doğrudan" zorbalık denir (Acar, 2009).

Zorbalık kavramı, bir öğrencinin veya diğer bir grubun eğitim içeriğine sahip sürekli ve kasıtlı hakimiyeti olarak tanımlanır. Hakim birey, sürekli olarak zayıf ve taciz ve

işkence yoluyla strese neden olur. Akran zorbalığı aynı yaştaki veya eşdeğer insanlar arasında meydana gelir; Zorba kurbandan herhangi bir anlamda daha güçlüdür ve olumsuz davranış sürekli. Sadece bir kez meydana gelen bireysel olaylar bu kapsamda değerlendirilmez. Zorbalık, okullar var olduğundan beri bir sorun olmuş gibi görünüyor. Akran zorbalık okulların daha güvenli kurumlar ve öğrencilerin sosyal güvencesi olması için çok önemli bir sorundur (Yıldırım, 2012: 39–51).

Zorbalık sırasında sadece zorbalık ve mağdurlar yoktur. Bu sürece dahil olan ve bu süreçte rol oynayan dört farklı grup var ve bu grupların bazı özellikleri vardır. Literatür çalışmaları, zorbalıların, mağdurların, izleyicilerin ve zorbalık mağdurlarının birçok şekilde etkilendiğini göstermektedir. Zorbalık ortamında, farklı grupların benzer şekilde etkilendiği ve benzer özelliklere sahip olabileceği varsayılmaktadır (Öztuna, 2018: 45).

Zorbalık doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Doğrudan zorbalık kurbanı açık bir saldırı anlamına gelir. Dolaylı zorbalık, kurbanı dolaylı olarak saldırmak ve zarar vermek anlamına gelir. Zorbalık kurbanı tarafından doğrudan zorbalık bilinirken, dolaylı zorbalık genellikle bilinmemektedir (Acar, 2009).

1.2.3.1. Kurban Olma

Kurbanlar; Zorbalığın aksine, bu zorbalık davranışlarına maruz kalan mağdurlar, zorbalık, sessiz, pasif, çok fazla arkadaşı olmadığı ve yetişkinlere çok geç kaldıkları için zorlandıklarında açıkça endişeli, endişeli, titiz, nadiren kendine güvenmektedir. Bu çocuklar zorbalık bildirmekten korkmakta ve ebeveynleri veya yetişkinleri gibi öğretmenler kendilerini zorbalıktan koruyamayacaklarını düşünmektedir. Aynı zamanda, zorbalı çocuklar öfkeli, korkmuş, öfkeli, sinirli, üzgün, sıkılmış, sinirli, şaşkın, sarsılmış, şaşırılmış, güvensiz, yalnız, depresif, yorgun, endişeli, incinmiş, okula gitme isteksiz, iğrenmiş, utanmıştır (Gürhan, 2017: 178).

Olweus'un ilk çalışmalarından bu yana özellikle okullarda zorbalığa verilen bilimsel ve sosyal ilgi son yıllarda artmıştır. Bu toplantı, doğası ve okullardaki günlük yaşam için olumsuz sonuçlarının üstesinden gelme yollarına derinlemesine sayısız eylemin bir örneğidir. Sosyal dikkat programında, insidans çalışmaları genellikle ilk eylem

olanlardır. Bununla birlikte, okullardaki akran mağduriyetinin ciddiyetini belirleme konusundaki ilgiye rağmen, birçok anket çalışmasına yol açan pek az kişi, bir ülkedeki temsili örneklerle konuyu araştırmış ve hatta daha az uzunlamasına çalışmalar yapılmıştır (Gutierrez vd, 2008: 248).

1.2.3.2. Zorba Olma

Zorbalığı önleme stratejileri mikro, mezzo ve makro boyutlarıdır. Zorbalık davranışlarıyla mücadele etmek ve zorbalık davranışlarını önlemek, aile ve okul gibi birçok bileşenin göz önünde bulundurulmasını gerektirir ve bu amaçla yapılacak çalışmalar, zorbalık davranışlarını çok boyutlu bir şekilde ele almalı ve yalnızca mağdur veya kabadayı üzerine odaklanmamalıdır. Zorbalığın yoğun olduğu alanlarda önlem almak, en önemli makro boyutlu stratejilerden biridir. Bu doğrultuda okulun güven haritası hazırlanmalı, öncelikler belirlenmeli ve bu haritaya göre eylem planları hazırlanmalı ve davranılmalıdır. Akran zorbalığı, toplumun tüm kesimlerine ulaşmak için öğrenciler, aileler, akran grupları ve sosyal politikalarla çalışmayı gerektirir. Farkındalığı arttırmak ve sorunla ilgili farkındalığı arttırmak önceliklerden biri olmalıdır (Yerli, 2018).

Bu doğrultuda zorbalığın önlenmesi için, okulda çalışan tüm öğretmenler, öğrenciler ve veliler zorbalığın nedenleri, zorbalığın ve mağdur öğrencilerin özellikleri ve zorbalığın davranışının sonuçları hakkında bilgilendirilmeli, okullarda zorbalık ve tüm çalışanlar buna göre biçimlendirilmelidir. Bu süreçte, akran zorbalığına karşı mücadeleyle ilgili bilgi ve önlemler rehberlik planlarına dahil edilmelidir ve akran zorbalığının risk gruplarını ve yaygınlığını anlamak önemlidir. Mağdurların ve zorbalı öğrencilerin gelişimsel özellikleri çıkarılmalı ve çevre ile etkileşimleri bilinmeli, böylece testler ve anketler gibi çeşitli tanıma teknikleri kullanılmalı ve zorbalık türlerinin yaşlarına ve seviyelerine göre farklılık gösterdiği dikkate alınmalıdır (Yerli, 2018).

Şiddet ve zorbalık kavramları ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi şu şekilde tanımlar: Zorbalık fiziksel boyutlarda gerçekleştiğinde; Örneğin, grev, tekme atma ve dayama gibi durumlarda da şiddet olarak kabul edilir. Bununla birlikte, zorbalık davranışları sözel ve duygusal zorbalık olarak fiziksel olmayan boyutlarda da ortaya çıkabilir.

Zorbalık davranışı, bu açıdan şiddetten farklıdır. Örneğin, alay etme, alay etme, isimlendirme, alay etme, kötü sözler söyleme, bir grup arkadaşın içinde olmama veya sosyal dışlanma, iftira ve yayılma söylentileri gibi davranışlar da zorlayıcı sayılmaz, çünkü fiziksel boyutun gerekli unsurlarını içermezler. . Bunun gibi pek çok şiddet eylemi; örneğin, kendi güçleriyle savaşan iki kişiden birinin birbirine eşit olduğu ve herhangi bir nedenle diğerine zarar verdiği, ya da zorbalık öğrencilerinin birbirlerine kavga edenlerde birbirlerine zarar vereceği düşünülmemektedir. okullarda eşit güçlere sahiplerdir (Kabil, 2010).

1.3. Kaynaştırma Sınıfları

Kaynaştırma yoluyla eğitimin amacı; Özel eğitime muhtaç bireylere, aynı ortamdaki eğitimlerini engelli olmayan akranlarıyla birlikte sürdürmelerini sağlamak için destek hizmetleri sunmak. Bu uygulamalar kapsamında özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler aynı sınıfa dahil, öğretmenler ile tam zamanlı, engelli olmayan akranlarıyla birlikte veya yarı zamanlı olarak özel eğitim sınıflarında eğitime devam edebilirler. (Ünsal ve Öksüz, 2018: 32).

Türkiye'de 1983 yılında, 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Özel Eğitim Yasası ile yasallaştırma ve düzenleme ile yürürlüğe girmiştir. genel eğitim ortamını belirleyip kabul ediyorum diyebileceğim bir eğitim pratiğidir. Bu düzenlemede, içerme yoluyla eğitim, destek ve eğitim hizmetleri sağlayarak özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimi anlamına gelir. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları devamına dayalı özel eğitim uygulamaları olarak tanımlanmaktadır. Aynı yönetmelikte, Destek Eğitim Hizmetleri; tıbbi ve eğitimsel değerlendirme ve teşhislerin sonucu olarak belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda bireylere, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, ekipman, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamak olarak tanımlanmaktadır. özel eğitime muhtaç bireyler. Tanımların ortak tanımları; Genel eğitim ortamlarında özel ihtiyaçları olan bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla eğitimi ve bu çocukları ve öğretmenlerini desteklemek için özel eğitim hizmetleri sunmak. Son yıllarda, katılımın sadece özel ihtiyaçları olan öğrenciler için değil, tüm öğrenciler için olması gerektiği vurgulanmaktadır (Saraç ve Çolak, 2012: 13).

Otizmi olan bireylerde (OSB), kelimelerin anlamlarının, normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi alıcı dil becerilerinde değişmediğini görüyoruz. Vokal kelimeler ve konuşulan dilin sadece bir kısmına tepki vermek, otizmi çocukların dil becerilerini alırken yaşadıkları diğer problemlerdir. Otizmi olan insanlar, insanların yaptığı şakaları anlayamaz. Bazen bu esprileri kendileri yaparlar, ancak insanların bu kelimeler dizisinde neden güldüklerini kavrayamazlar (Tepeli ve Karadeniz, 2013: 75).

OSB'li bireylerde okul ve yetişkinlik çalışmaları ve mesleki eğitim programları da dahil olmak üzere ilk ve orta eğitim dahil olmak üzere erken çocukluktan başlayarak yaşam boyu özel bir eğitim hizmeti alabilmelidir. OSB'li bireyler özel eğitim uygulama merkezinde, özel eğitim iş başvuru merkezinde, özel eğitim sınıflarında veya normal gelişim gösteren akranlarıyla katılım sınıflarında eğitim almaktadırlar. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitimi alabilirler. OSB'li bireylere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim hizmeti verilmekte ve bu kapsamda Bakanlıkça katılım hizmeti verilmektedir. (Ünsal ve Öksüz, 2018: 32).

1.3.1. Dünyada Kaynaştırma Eğitimi

1970'lerde, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygınlaşmayı benimsemiş uygulamaları sonunda yaygınlaştı ve birçok ülkenin eğitim politikalarının temelini oluşturmaya başladı. 1971'de İtalya'da, 1974'de İngiltere'de, 1975'de ABD'de ve Fransa'da, 1976'da Norveç'te yürürlüğe giren yasalarla, özel ihtiyaçları olan öğrencilerin genel eğitimde akranlarıyla eğitilmeleri yasal olarak öngörülmektedir. Finlandiya'da, tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik okul geliştirme hareketi 1970'lerde başladı ve 1990'lı yıllarda en etkili dönemine girdi. Portekiz'de, eğitim sistemi 1986 İlköğretim Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Kanun, özel eğitimin genel amacının, fiziksel ve zihinsel engelli çocukların sosyal ve eğitimsel uyumunu sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu amaçla öncelik ve teşvik öncelikleri dahil edilmek üzere planlanmış, ancak finansal zorluklar nedeniyle tam olarak uygulanmamıştır. Bu, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından özel eğitim hizmetlerinin seçilmesine yol açmıştır (Yazıcıoğlu, 2018: 95).

1900'lerin ilk yarısında, farklı engelli grupları için özel eğitim okullarının sayısı keskin bir şekilde arttı. Bu yıl, ABD'de ve birçok Avrupa ülkesinde, özel eğitim okullarında özel ihtiyaçları olan öğrencilere hizmet sağlanmasının sağlandığı yıldır (Kargın, 2004: 2).

1.3.2. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi

Türkiye’de kaynaştırma süreci, 1983 yılında çocuklar için özel eğitime ilişkin 2916 sayılı ve 1923 sayılı kanun uyarınca yaygın olarak uygulanmıştır. 1997 yılında yayımlanan özel eğitim ve 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik hakkında 573. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Uygulamaları Hakkında Kararıname, 22 Haziran 1992 tarihli, ilköğretim okullarında özel eğitim uygulamaları kategorisine dahil edilmesinin özel bir geçiş olduğu kabul edilmektedir. Aynı yönetmelikte, Ar-Ge Merkezi Müdürlüğünün ana programdaki çalışmalarına devam edeceği ve okul yöneticilerinin zihinsel engelli çocukların tanıtımı ve eğitimi için gerekli eğitim ortamını sağlamak için gerekli önlemleri almak zorunda kaldıkları belirtilmiştir (Yazıcıoğlu, 2018: 97).

2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde, özel ihtiyaçları olan kişilere verilen özel eğitim hizmetleri, teşhis aşamasından başlayarak konaklama ve değerlendirme hizmetleri olarak ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır. Katılım, Bölüm 7'deki ayrı bir bölümde ele alınmakta ve prensipleri ve kriterleri verilmektedir. Yönetmelikte, içirme, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere ve okul öncesi, ilk, orta ve örgün eğitimin resmi ve özel kurumlarında eğitim ve öğretimin yanı sıra yetersizliği olmayan akranlarına dayalı eğitim hizmetleri sağlayan özel eğitim uygulamaları olarak tanımlanmaktadır (Kargın, 2004: 11).

Özel eğitimin temel ilkeleri, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda; özel eğitime gereksinim duyan tüm bireyler ihtiyaçları, ilgi alanları, yetenekleri ve yetkinlikleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlanır; özel eğitime gereksinim duyan bireyler eğitime erken yaşta başlar; özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sosyal ve fiziksel çevrelerini değiştirmeden mümkün olduğu kadar özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi; özel eğitime gereksinim duyan

bireylerin akranlarıyla birlikte eğitimini tercih etme, eğitim performanslarını göz önünde bulundurma ve amaçlarına uyarlama yapma, öğretme sürecinin içeriği ve değerlendirme; eğitimlerini her seviyede ve her türden sürdürmek için özel eğitime gereksinim duyan bireylere rehabilitasyon hizmeti sunan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak gerekir. Bunun yanında bireyselleştirilmiş eğitim planları geliştirmek ve eğitim programlarını bireyin ihtiyaçlarına, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve farklı akademik alanlardaki yeterliliklerini dikkate alarak bireyin ihtiyaçlarına göre uygulamak gerekmektedir (Mone, 2006).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma betimsel tarama modelinde desenlenmiştir. Bu araştırma modelinde, araştırmacı belli bir olgu ya da durumu nitel ve nicel verilerle betimlemekte, örneklem grubuna müdahale etmeden, mevcut durumu ortaya koymaktadır. Araştırmada bu çerçevede, kaynaştırma sınıfı olan ve olmayan sınıflarda eğitim gören 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı düzeyleri incelenerek, demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Avrupa yakası Şişli ilçesinde bulunan resmi ortaokullar, örneklemini ise Şehit Murat Demirci ortaokul öğrencilerinden araştırmaya katılmada gönüllü olan 374 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örneklem yoluyla veriler toplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve akran zorbalığı düzeyini ölçen bir anket formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket örneği Ek.1’de verilmiştir.

Demografik Bilgi Formu:

Demografik bilgi formunda öğrencilerin sınıf, cinsiyet, yaş, anne ve babanın hayatta olma durumu, anne ve babanın eğitim düzeyi, öğretmenlerin çocukları değerlendirme düzeyi, kardeş sayısı, günlük bilgisayar ve TV izleme süreleri ile ailenin araç, öğrencinin ise kendine ait oda sahibi olma durumu sorgulanmıştır.

Akran Zorbalığı Ölçeği:

Tıkırdamaz Sipahi (2008) tarafından geliştirilen ölçek toplam 39 madde içermekte olup, akran zorbalığını zorba olma ve kurban olma boyutları olmak üzere iki başlıkta incelemektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle gerekli izinler alınmış, ardından öğrencilerin uygun olduğu zaman dilimlerinde, öncelikle öğrencilere konuyla ilgili genel bir bilgi verilmiş ve daha sonra anketin neden yapıldığı, toplanan verilerin ne amaçla kullanılacağı bildirilmiştir. Daha sonra öğrencilere araştırma anketi soruları yöneltilmiştir.

Araştırma veri toplama aşaması 2018-2019 eğitim öğretim yılının birinci ve ikinci dönemi içerisinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aşamasında öncelikle öğrencilere en rahat şekilde ulaşılabilecek olan alternatifler değerlendirilmiş ve anketler uygulanmıştır.

Öğrencilerin anketlere verdikleri yanıtlar Microsoft Excel paket programına aktarılmış ve daha sonra her bir ankete verilen yanıtların tutarlılıkları incelenmiştir. Veri kodlamasının ardından, anket envanteri ileri analizler için SPSS 17.0 programına aktarılmıştır.

2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada nominal ve ordinal olarak elde edilen kategorik veriler Frekans analizi yöntemiyle, ölçek puanları ise ortalama ve standart sapma değerleri ile tanımlanmıştır.

Verilerin fark analizlerinden önce her bir veri için dağılımın normal dağılıma uyup uymadığının tespiti için Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır. Test sonucunda her bir boyutun dağılımı normal dağılıma uymadığı için, nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için ikili grupların fark analizinde Mann Whitney U, ikiden fazla grubun fark analizinde ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Tüm analizler %95 güven aralığında, 0.05 anlamlılık düzeyinde ve SPSS 17.0 for Windows paket programında gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı demografik ve aileye ilişkin özellikleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Demografik Ve Aileye İlişkin Özellikleri

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Sınıf		
6. sınıf	160	42.8
7. sınıf	214	57.2
Cinsiyet		
Kız	183	48.9
Erkek	191	51.1
Yaş		
10	2	0.5
11	128	34.2
12	42	11.2
13	183	48.9
14	19	5.1
Anne hayatta mı?		
Evet	334	89.3
Hayır	40	10.7
Baba hayatta mı?		
Evet	341	91.2
Hayır	33	8.8
Anne mezuniyet		
İlkokul ve altı	19	5.1
Ortaokul	284	75.9
Lise ve üstü	71	19.0
Baba mezuniyet		
Ortaokul ve altı	24	6.4
Lise	212	56.7
Üniversite	138	36.9
Öğretmenin öğrencinin başarısını değerlendirmesi		
Orta ve altı	140	37.4
Ortanın üzerinde	234	62.6
TV izleme süresi		
Yarım saatten az	25	6.7
Yarım-bir saat	136	36.4
2-3 saat ve üzeri	213	57.0
Bilgisayar oyunu süresi		
1 saatin altında	88	23.5
1-3 saat	209	55.9
4-6 saat ve üzeri	77	20.6
Kardeş sayısı		
Tek çocuk	128	34.2
Tek kardeş	152	40.6
Birden fazla	94	25.1
Araç		
Evet	193	51.6
Hayır	181	48.4
Kendi odası		
Evet	325	86.9
Hayır	49	13.1

Tablodan da görüleceği gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %42.8'i 6. sınıfa ve %57.2'si ise 7. sınıfa gitmektedir. Öğrencilerin %48.9'u kız ve %51.1'i erkektir. Öğrencilerin %0.5'i 10, %34.2'si 11, 11.2'si 12, 48.9'u 13 ve %5.1'i 14 yaşındadır. Öğrencilerin %89.3'ünün anneleri hayatta olup, %10.7'si ise hayatta değildir. Öğrencilerin %91.2'sinin babaları hayatta olup, %8.8'inin ise hayatta değildir. Annelerin %5.1'i ilkokul ve altı, %75.9'u ortaokul ve %19.0'u lise üzeri eğitim mezunudur. Babaların %6.4'ü ortaokul ve altı, %56.7'si lise, %36.9'u üniversite mezunudur. Öğrencilere göre öğretmenlerin %37.4'ü kendilerini orta ve altında, %62.6'sı ortanın üzerinde değerlendirmektedir. Öğrencilerin %6.7'si günde yarım saatten az, %36.4'ü yarım saat ile bir saat arası, %57.0'si ise 2-3 saat ve üzerinde süreyle televizyon izlemektedir. Yine öğrencilerin %23.5'i günde bir saatin altında, %55.9'u 1-3 saat arasında, %20.6'sı 4-6 saat ve üzerinde süreyle bilgisayarda oyun oynamaktadır. Öğrencilerin %34.2'si tek çocuk olup, %40.6'sı tek kardeş ve %25.1'i birden fazla kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %51.6'sının ailesinin bir aracı olup, %86.9'u ise kendilerine ait bir odaya sahiptir.

3.2. Ölçek Ortalamaları

Araştırmada kullanılan ölçeğin her bir maddesine verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.
Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Her Bir Maddesine Verilen Yanıtların Ortalama
Ve Standart Sapma Değerleri

	En küçük	En büyük	Ortalama	Std. Sapma
K4	2,00	4,00	2,90	0,72
K5	2,00	3,00	2,52	0,50
K6	2,00	4,00	3,22	0,69
K7	2,00	3,00	2,43	0,50
K8	3,00	4,00	3,55	0,50
K9	2,00	4,00	2,75	0,58
K10	3,00	4,00	3,48	0,50
K11	2,00	3,00	2,38	0,49
K12	2,00	4,00	3,18	0,67
K13	2,00	3,00	2,39	0,49
K14	2,00	4,00	3,18	0,67
Kurban Olma Puanı	2.55	3.18	2.91	0.18
B15	2,00	3,00	2,53	0,50
B16	3,00	4,00	3,52	0,50
B17	2,00	4,00	2,95	0,60
B18	3,00	4,00	3,37	0,48
B19	2,00	4,00	3,32	0,66
B20	2,00	4,00	2,87	0,68
B21	2,00	4,00	3,39	0,63
B22	2,00	4,00	3,32	0,66
B23	2,00	4,00	2,87	0,68
Kurban özellikleri	2.67	3.56	3.13	0.27
Z24	2,00	4,00	3,39	0,63
Z25	2,00	4,00	2,73	0,64
Z26	3,00	4,00	3,50	0,50
Z27	2,00	4,00	2,93	0,60
Z28	3,00	4,00	3,53	0,50
Z29	2,00	4,00	3,32	0,66
Z30	2,00	4,00	2,87	0,68
Z31	2,00	4,00	3,39	0,63
Z32	2,00	4,00	2,73	0,64
Z33	2,00	4,00	3,32	0,66
Zorba puanı	2.80	3.70	3.17	0.25
D34	2,00	4,00	2,87	0,68
D35	2,00	4,00	3,39	0,63
D36	2,00	4,00	2,73	0,64
D37	3,00	4,00	3,50	0,50
D38	2,00	4,00	2,93	0,60
D39	3,00	4,00	3,53	0,50
Zorba Özellikleri	2.67	3.83	3.16	0.29

Tablo 5’te de görüleceği gibi, maddelere verilen yanıtlar 2.38 ile 3.48 arasında değişmektedir. Genel olarak ölçeğin orijinal halinde, 3’ün üzerinde olan maddelerde, akran zorbalığının olduğu bildirilmiştir. Madde ortalamaları, araştırma örnekleminde akran zorbalığı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Hem kurban olma maddeleri, hem de zorba olma maddeleri genel olarak ortalamanın altındadır.

3.3. Fark Analizleri

Fark analizlerinden önce, ölçek boyutlarının dağılımının normal dağılıma uyup uymadığının test edilmesi için Kolmogorov Smirnov Testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.
Ölçek Boyutlarının Normalliğinin Test Edilmesi İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları

		Kurban	Kurban ortalama	Zorba	Zorba ortalama
N		374	374	374	374
Normal Parametreler	Ortalama	31,9813	2,9074	31,7112	3,1711
	Std. Sapma	1,93934	,17630	2,47822	,24782
Z		3,131	3,131	3,477	3,477
p		,000	,000	,000	,000

Tablodan da görüleceği gibi, kurban olma ve zorba olma ortalama puanlarının dağılımı normal dağılıma uymamaktadır ($p < 0.05$). Bu nedenle ikili grupların fark analizinde Mann Whitney U testi, ikiden fazla grubun analizinde ise Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Korelasyon analizinde ise Spearman’s rho korelasyon analizi kullanılmıştır.

3.3.1. Kurban Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı

Kurban olma puanının demografik özelliklere göre farkı için yapılan analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.
Kurban Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	Ortalama	Std. Sapma	Test Değeri	p
Sınıf				
6. sınıf	31,98	1,95	17107.000 (U)	0.986
7. sınıf	31,98	1,93		
Cinsiyet				
Kız	31,88	1,96	16492.500 (U)	0.337
Erkek	32,08	1,92		
Anne hayatta mı?				
Evet	31,99	1,93	6452.000 (U)	0.719
Hayır	31,88	2,02		
Baba hayatta mı?				
Evet	31,95	1,94	5175.000 (U)	0.437
Hayır	32,27	1,89		
Anne mezuniyet				
İlkokul ve altı	32,21	1,81		
Ortaokul	31,98	1,97	0.129 (X ²)	0.719
Lise ve üstü	31,92	1,85		
Baba mezuniyet				
Ortaokul ve altı	32,50	1,96		
Lise	32,03	1,92	0.603 (X ²)	0.437
Üniversite	31,82	1,97		
Öğretmenin değerlendirmesi				
Orta ve altı	31,99	1,92	16347.000 (U)	0.973
Ortanın üzerinde	31,98	1,95		
TV izleme süresi				
Yarım saatten az	31,92	2,08		
Yarım-bir saat	32,01	1,96	0.050 (X ²)	0.976
2-3 saat ve üzeri	31,97	1,92		
Bilgisayar oyunu süresi				
1 saatin altında	31,98	1,93		
1-3 saat	32,02	1,95	0.668 (X ²)	0.716
4-6 saat ve üzeri	31,87	1,94		
Kardeş sayısı				
Tek çocuk	32,17	1,89		
Tek kardeş	31,85	1,91	2.171 (X ²)	0.338
Birden fazla	31,94	2,04		
Araç				
Evet	31,89	1,90	16352.000 (U)	0.277
Hayır	32,08	1,98		
Kendi odası				
Evet	31,99	1,94	7800.500 (U)	0.815
Hayır	31,92	1,96		

Kurban olma puanı 6. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilkokul ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde yarım saat ile bir saat arasında televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir. Ancak fark analizi sonuçlarına göre gruplar arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

3.3.2. Zorba Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı

Zorba olma puanının demografik özelliklere göre farkı için yapılan analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.
Zorba Olma Puanının Demografik Özelliklere Göre Farkı İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	Ortalama	Std. Sapma	Test Değeri	p
Sınıf				
6. sınıf	31,62	2,43	16557.500 (U)	0.583
7. sınıf	31,78	2,52		
Cinsiyet				
Kız	31,71	2,48	17451.000 (U)	0.980
Erkek	31,72	2,49		
Anne hayatta mı?				
Evet	31,73	2,47	6308.500 (U)	0.561
Hayır	31,53	2,59		
Baba hayatta mı?				
Evet	31,69	2,49	5224.500 (U)	0.493
Hayır	31,91	2,43		
Anne mezuniyet				
İlkokul ve altı	32,00	2,24	0.338 (X ²)	0.561
Ortaokul	31,67	2,43		
Lise ve üstü	31,79	2,76		
Baba mezuniyet				
Ortaokul ve altı	32,04	2,76	0.469 (X ²)	0.493
Lise	31,78	2,48		
Üniversite	31,55	2,43		
Öğretmenin değerlendirmesi				
Orta ve altı	31,86	2,61	15794.000 (U)	0.558
Ortanın üzerinde	31,62	2,40		
TV izleme süresi				
Yarım saatten az	31,80	2,57	3.897 (X ²)	0.142
Yarım-bir saat	31,38	2,32		
2-3 saat ve üzeri	31,92	2,56		
Bilgisayar oyunu süresi				
1 saatin altında	31,67	2,42		

1-3 saat	31,75	2,50	0.089 (X ²)	0.957
4-6 saat ve üzeri	31,66	2,52		
Kardeş sayısı				
Tek çocuk	31,83	2,53		
Tek kardeş	31,61	2,47	0.468 (X ²)	0.791
Birden fazla	31,72	2,44		
Araç				
Evet	31,67	2,48	17010.000 (U)	0.659
Hayır	31,75	2,48		
Kendi odası				
Evet	31,77	2,53	7293.500 (U)	0.338
Hayır	31,33	2,10		

Zorba olma puanı 7. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilköğretim ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde 2-3 saat ve üzerinde televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir. Ancak fark analizi sonuçlarına göre gruplar arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

3.3.3. Demografik Özellikler ile Kurban Olma Düzeyi Arasındaki İlişki

Demografik özellikler ile kurban olma düzeyi arasındaki ilişki için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.
Demografik Özellikler İle Kurban Olma Düzeyi Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kurban olma puanı
Sınıf	r	,001
	p	,986
	N	374
Cinsiyet	r	,050
	p	,338
	N	374
Yaş	r	,020
	p	,696
	N	374
Okulu sevme	r	-,012

	p	,812
	N	374
Anne hayatta mı	r	-,019
	p	,719
	N	374
Baba hayatta mı	r	,040
	p	,438
	N	374
Anne mezuniyet	r	-,022
	p	,671
	N	374
Baba Mezuniyet	r	-,078
	p	,133
	N	374
Öğretmenin başarı görüşü	r	,002
	p	,974
	N	374
TV izleme süresi	r	-,004
	p	,938
	N	374
Bilgisayar oyunu süresi	r	-,021
	p	,693
	N	374
Kardeş sayısı	r	-,057
	p	,271
	N	374
Araç var mı?	r	,056
	p	,277
	N	374
Oda var mı?	r	-,012
	p	,815
	N	374

Korelasyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin demografik özellikleri ile kurban olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$).

3.3.4. Demografik Özellikler ile Zorba Olma Düzeyi Arasındaki İlişki

Demografik özellikler ile zorba olma düzeyi arasındaki ilişki için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.
Demografik özellikler ile zorba olma düzeyi arasındaki ilişki için yapılan
Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları

		Zorba olma puanı
Sınıf	r	,028
	p	,583
	N	374
Cinsiyet	r	-,001
	p	,980
	N	374
Yaş	r	,020
	p	,697
	N	374
Okulu sevme	r	-,033
	p	,526
	N	374
Anne hayatta mı	r	-,030
	p	,562
	N	374
Baba hayatta mı	r	,035
	p	,494
	N	374
Anne mezuniyet	r	-,017
	p	,740
	N	374
Baba Mezuniyet	r	-,053
	p	,302
	N	374
Öğretmenin başarı görüşü	r	-,030
	p	,559
	N	374
TV izleme süresi	r	,076
	p	,144
	N	374
Bilgisayar oyunu süresi	r	-,002
	p	,971
	N	374
Kardeş sayısı	r	-,012
	p	,823
	N	374
Araç var mı?	r	,023
	p	,659
	N	374
Oda var mı?	r	-,050

	P	,339
	N	374

Kurban olma puanının demografik özelliklerle ilişkisine benzer şekilde, zorba olma puanları da demografik özelliklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde değildir ($p>0.05$). Yine burada da, öğrencilerin demografik özelliklerinin birbirlerine yakın olmasının ve genel olarak akran zorbalığı düzeyinin düşük olmasının etkisinin olduğunu ifade etmek mümkündür.

3.3.5. Akran Zorbalığında Kurban ve Zorba Olma Arasındaki İlişki

Akran Zorbalığında Kurban ve Zorba Olma Arasındaki İlişki için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.
Akran Zorbalığında Kurban Ve Zorba Olma Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kurban	Kurban ortalama	Zorba	Zorba ortalama
Kurban	r	1,000	1,000**	,487**	,487**
	p	.	.	,000	,000
	N	374	374	374	374
Kurban ortalama	r	1,000**	1,000	,487**	,487**
	p	.	.	,000	,000
	N	374	374	374	374
Zorba	r	,487**	,487**	1,000	1,000**
	p	,000	,000	.	.
	N	374	374	374	374
Zorba ortalama	r	,487**	,487**	1,000**	1,000
	p	,000	,000	.	.
	N	374	374	374	374

Tablodaki verilerden de görüleceği gibi, kurban olma ile zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmıştır ($r=0.487$; $p<0.001$).

3.3.6. Kaynaştırma Sınıflarında Zorbalık Farkının Analizi

Kaynaştırma Sınıflarında Zorbalık Farkının Analizi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.
Kaynaştırma Ve Normal Sınıftaki Akran Zorbalığı Farkı

Kaynaştırma		Kurban	Zorba
Var	Ortalama	32,0304	31,7210
	N	362	362
	Std. Sapma	1,92711	2,45108
Yok	Ortalama	30,5000	31,4167
	N	12	12
	Std. Sapma	1,78377	3,31548
Total	Ortalama	31,9813	31,7112
	N	374	374
	Std. Sapma	1,93934	2,47822

Tablodan da görüleceği gibi, kaynaştırma sınıflarında akran zorbalığı daha yüksek düzeydedir. Fark analizi sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13.
Kaynaştırma Öğrencisi Olan Ve Olmayan Sınıflar Arası Farklar

	Kurban	Zorba
Mann-Whitney U	1263,000	1911,500
Wilcoxon W	1341,000	1989,500
Z	-2,516	-,714
Asymp. Sig. (2-tailed)	,012	,475

Fark analizi sonuçlarına göre kurban olma farkı istatistiksel olarak anlamlı olup ($p < 0.05$), zorba olma puanı ise anlamlı fark göstermemiştir ($p > 0.05$). Dolayısıyla Tablo 12’de görüleceği gibi, kurban olma ortalaması kaynaştırma olan sınıflarda, olmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Bu durum, kaynaştırma sınıflarında akran zorbalığı konusunda kurban olma durumunun üzerinde durulması gereken önemli bir durum olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Yapılan bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığının demografik özelliklere göre nasıl değiştiğinin, kaynaştırma öğrencisi olan sınıflar ile olmayan sınıflar arasındaki farkın ve akran zorbalığı ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Akran zorbalığı ile ilgili literatürde yapılan çalışmalarda, çeşitli düzeylerde akran zorbalığı rapor edilmiştir. Bunlarda genel olarak 5'li likert değerlendirmede, 3 ve üzeri yüksek, 3'ün altı ise düşük akran zorbalığını göstermektedir. Çeşitli araştırmalarda, bildirilen akran zorbalığı düzeyleri farklılık göstermektedir (Öztuna, 2018; Pecjacj ve Pirc, 2017; Bilgili vd, 2017; Saleem vd, 2015; Swearer ve Hymel, 2015; Uysal ve Dinçer, 2012; Özkan ve Cifci, 2010; Gökler, 2009). Bu araştırmada elde edilen madde ortalamaları, araştırma örnekleminde akran zorbalığı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Hem kurban olma maddeleri, hem de zorba olma maddeleri genel olarak ortalamanın altındadır. Dolayısıyla araştırmanın yapıldığı okulda zorba ve kurban olma düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmek mümkündür.

Literatürde akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalarda, genel olarak farklı demografik özellikler alınmış olsa da, temel özelliklere göre akran zorbalığı düzeyinin farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir (Pecjacj ve Pirc, 2017; Saleem vd, 2015; Özkan ve Cifci, 2010; Gökler, 2009). Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre kurban olma puanı 6. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilkokul ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde yarım saat ile bir saat arasında televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir.

Kurban olma puanının demografik özelliklere göre farklılığı incelendiğinde, 6. sınıflarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Daha yüksek sınıflarda ise çocukların sosyal ortama biraz daha alıştığı, birbirlerine karşı nasıl davranmaları gerektiğini daha

etkili bir şekilde öğrendikleri ifade edilebilir. Yine zorba olma puanının 7, kurban olma puanının ise 6. sınıfta olması, akran zorbalığının daha çok yaş ve sınıfa göre hiyerarşik bir yapıda ortaya çıktığını göstermektedir.

Annesi hayatta fakat babası hayatta olmayan öğrencilerde kurban olma düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, annelerin çocuklara şefkat verirken, güven duygusunun daha çok babalarla ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Bunun yanında ileri araştırmalarda, yaş ve sınıf gibi diğer değişkenlerin etkisinin olmadığı örneklerde, anne ve baba etkisinin daha iyi bir şekilde analiz edilmesi mümkün olabilir.

Anne ve babanın eğitim durumu düştükçe, çocukların akran zorbalığında kurban olma düzeyleri de artmaktadır. Aslında bu noktada anne ve babanın eğitiminin sadece tek başına bir demografik özellik olmadığını, gelir ve çocuk ile geçirilen süre bakımından da etkili olan bir kavram olduğunu ifade etmek mümkündür. Ülkemizde genellikle daha düşük eğitime sahip bireyler daha fazla mesai saati harcayarak, daha düşük ücretler kazanmakta, daha düşük sosyoekonomik yapıya sahip olmaktadır. Bu durumda ailelerin çocuklar ile birlikte kaliteli zaman geçirme düzeyleri azalmakta, anne ve babanın çocuğa daha fazla özgüven verme imkanı da düşmektedir. Bundan ötürü çocukların kurban olmaya daha yatkın oldukları ifade edilebilir. Yine burada da, demografik diğer özellikler ile birlikte yapılacak olan değerlendirmelerde, daha kesin sonuçların elde edilmesi mümkün olabilir.

Çocukların kendine ait odasının olması araştırmada her ne kadar daha fazla kurban olma durumuna neden olmuş gibi görünse de, aslında araştırmada çocukların çoğunluğunun kendine ait odası vardır. Öte yandan gelir ve daha az sürede televizyon izleyen, daha az bilgisayar oynayan çocuklarda, saldırganlık düzeyleri daha yüksektir. Bu durum televizyon ve bilgisayar oyunlarının bireyleri daha saldırgan yaptığı ve bunlardan uzak duranların daha fazla akran zorbalığına maruz kaldığına işaret edebilir.

Zorba olma puanı 7. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilköğretim ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde 2-3 saat ve üzerinde televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu

oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir.

Kurban olma durumundan farklı olarak zorba olmanın daha üst sınıflarda olduğu sonucu, aslında akran zorbalığının hiyerarşik yapıyla ilişkisini ortaya koyar niteliktedir. Bu hiyerarşik yapı her zaman yaş ile ortaya çıkmayabilir. Benzer yaş grubundaki çocuklar akran kabul edildiğinde, aradaki yaş farkı çok küçük olduğunda akran zorbalığı görüleceği gibi, aynı yaş grubu içerisinde nispeten daha zayıf fizyolojiye sahip, özgüveni daha düşük ya da kendi ifade etmekte daha az başarılı olanlar kurban olabilmektedir. Bunun tam tersi duruma sahip olan çocuklarda ise zorbalık düzeyi daha yüksek olabilmektedir.

Yine kurban olma puanında olduğu gibi, zorba olma puanında da, anne ve babanın eğitim seviyesi nispeten düşük olan öğrencilerde, zorbalık düzeyleri yüksek çıkmıştır. Akran zorbalığı kurban olma ve zorba olma boyutlarından oluştuğu için, her iki durumun varlığı da, akran zorbalığına işaret etmektedir. Burada da, hem kurban olma hem de zorba olma puanları anne ve babası daha düşük demografiye sahip olanlarda daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Zorba olma puanlarının öne çıkan demografik özellikleri, kurban olma puanının öne çıkan özellikleri ile uyumlu çıkmaktadır. Aslında bu bulgu, korelasyon analizinde anlamlı çıkan kurban olanların yansıtma kuramına göre zorba olduğu sonucu ile uyumludur. Bireyler kendileri bir zorbalığa ya da olumsuzluğa maruz kaldığında, bunu kendisinden daha düşük statüde gördükleri ya da değerlendirdikleri bireylere yansıtılmaktadır. Bu nedenle akran zorbalığının bir anlamda bulaşıcı bir yapıya sahip olduğunu ve bireylerin sadece bilişsel düzeylerini değil, aynı zamanda ekolojik çevrelerini de etkileyen bir olgu olduğunu ifade etmek mümkündür.

Her ne kadar akran zorbalığı ile ilgili çalışma sayısı fazla olsa da (Pecjacj ve Pirc, 2017; Saleem vd, 2015; Özkan ve Cifci, 2010; Gökler, 2009), demografik ilişkiler ile akran zorbalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen yeterli çalışma ve alan uygulamasının olmadığını ifade etmek mümkündür. Bu araştırmada elde edilen korelasyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin demografik özellikleri ile kurban olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$). Benzer şekilde, Zorba olma puanları

da demografik özelliklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde değildir ($p>0.05$). Aslında bunun beklenen bir sonuç olduğunu ifade etmek mümkündür. Zira okul öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerinin birbirine yakın olduğu ifade edilebilir. Buradan hareketle, daha farklı özelliklere sahip olan ortaokullarda ya da farklı eğitim kademelerinde, anlamlı farklılıklar elde edilebilir.

Bu noktada, kırsal ve kent farklılığına da değinmek gerekir. Araştırmanın yapıldığı İstanbul ili, ilçeler arasında ve hatta aynı ilçeler içerisinde farklı mahallelerde çok farklı özelliklerin görüldüğü bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, ailelerin ve çocukların sosyal kimliklerinden bireysel kimlik gelişimlerine, arkadaşları ile olan ilişkilerinden çevreleri ile olan ilişkilerine kadar pek çok sosyal ve psikolojik değişken, sürekli olarak bireyler arasındaki ilişki ve sosyo ekonomik düzeye göre değişmektedir. Bunun yanında kentlerde anne ve babanın çalışması ya da çalışmayan anne söz konusu ise daha düşük gelire sahip bir yapının söz konusu olması, literatürde bilinen klasik aile yapısının kentlerde değiştiğine ve bireysel kimlik ile sosyal kimlik arasındaki ilişkinin yeni bir boyuta geçtiğine işaret etmektedir.

Bir birey belli bir zorbalık ya da şiddete maruz kaldığında, ya bu şiddet nedeni ile çekinerek sinizm yaşayabilir, ya da bunu karşısındakine yansıtabilir (Pecjacj ve Pirc, 2017; Saleem vd, 2015; Özkan ve Cifci, 2010; Gökler, 2009). Araştırmada elde edilen önemli bir bulgu, kurban olma ile zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmasıdır ($r=0.487$; $p<0.001$). Bu bulguya göre öğrenciler, kendileri kurban olunca bunu karşısındakine yansıtmaktadır. Bu sonucun çıkmasında genel olarak tüm örneklemin akran zorbalığına kurban olma düzeyinin düşük olmasının ve demografik özelliklerin birbirlerine benzemelerinin etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Yine akran zorbalığında öne çıkan bir diğer kavram ise ekolojik çevre kuramıdır. Psikolog Urie Bronfenbrenner tarafından geliştirilen ekolojik sistemler teorisi, insani gelişimin farklı çevre sistemlerinden nasıl etkilendiğini açıklamaktadır. Araştırmacılar, politika yapımcılar ve pratisyenler normal okul günü dışındaki gençlerin oluşturduğu bu çevre, bireylerin tüm davranışlarını etkilemektedir (Ettekal ve Mahoney, 2017: 2). Bu yaklaşıma göre bireyler, makro ve mikro çevrelerinden etkilenmekte ve burada görmüş oldukları davranışları, günlük yaşantılarına aktarmaktadır. Ekolojik çevre kuramı

özünde sosyal çevre ile psikolojik çevre etkileşimine büyük önem vermesi bakımından, günlük davranışları açıklamada oldukça başarılıdır.

Araştırmada önem arz eden bir diğer bulgu ise kaynaştırma sınıflarıdır. Elde edilen bulgulara göre kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan sınıflarda kurban olma farkı istatistiksel olarak anlamlı olup ($p < 0.05$), zorba olma puanı ise anlamlı fark göstermemiştir ($p > 0.05$). Diğer bir ifadeyle, kaynaştırma öğrencisi olan sınıflarda istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek oranda kurban olma düzeyi artmaktadır. Ortaya çıkan ilişkinin pozitif yönlü olması, akran zorbalığında kurban olma düzeyi yükselen öğrencilerin, kendilerinin de zorba olma düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Bu durum, psikolojide yansıma kuramı ile benzeşme kuramları çerçevesinde öne sürülen şablonlarla uyumludur (Atış Akyol vd, 2018; Öztuna, 2018; Gürhan, 2017; Açıl, 2015; Gutierrez vd, 2008).

Araştırmada elde edilen bulgular, kurban olma puanının kaynaştırma sınıflarında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olmasını ortaya koyarken, kurban olma ve zorba olma arasındaki pozitif ilişki ise aslında bu sınıflarda, sadece kurban olmaların farklı olmasının değil, zorba olmanın da bir süre sonra farklılık gösterebileceğine işaret etmektedir. Araştırma sonuçları zorbalığa uğrayanların bir süre sonra buna tepki olarak kendilerinin de zorba olduğunu ortaya koyarken, bu süreç içerisinde kaynaştırma sınıflarına yönelik daha kapsamlı çalışmaların yapılmasında yarar vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada da elde edilen bulgular göstermektedir ki, günümüzde genç nüfusun demografik özellikleri ile yapıları giderek birbirine benzemektedir. Bu nedenle özellikle son yıllarda yapılan pek çok bilimsel araştırma ya da çalışmada, öğrencilerin demografik özelliklerinin artık birçok farklı parametreyi etkilemediği görülmektedir.

Günümüzde küreselleşme ve küresel kamu bilinci ile kuşak çalışmaları, giderek kuşakların birbirlerine benzediğini ortaya koymaktadır. Bu dönüşüm içerisinde teknoloji en önemli tetikleyici unsur olup, pek çok farklı yaş grubunun benzer şekilde yaşantı ve tercihlere sahip olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle araştırmada farklı demografik özelliklere sahip olan öğrencilerde, benzer düzeyde akran zorbalığı olduğu görülmüştür.

Yine araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu ise günümüzde bireylerin sinizm yerine yansıtma kuramına uygun şablonda hareket etmeleri, kendileri kurban olunca, maruz kaldıkları zorbalığı başkalarına yönlendirmeleridir. Aslında bu önemli ve kullanışlı bir bulgu olup, akran zorbalığı ile mücadelede kurban olmanın ya da zorbalığın önlenmesinin, karşı durumu da önleyeceğini göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulguları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Genel olarak ölçeğin orijinal halinde, 3'ün üzerinde olan maddelerde, akran zorbalığının olduğu bildirilmiştir. Madde ortalamaları, araştırma örnekleminde akran zorbalığı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Hem kurban olma maddeleri, hem de zorba olma maddeleri genel olarak ortalamanın altındadır.
- Kurban olma puanı 6. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilköğretim ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde yarım saat ile bir saat arasında televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir.

- Zorba olma puanı 7. sınıflarda, erkek öğrencilerde, annesi hayatta olan öğrencilerde, babası hayatta olmayan öğrencilerde, annesi ilkokul ve altında eğitime sahip öğrencilerde, babası ortaokul ve altında mezuniyete sahip öğrencilerde, öğretmenin kendilerini orta ve altında değerlendirdiğini düşünen öğrencilerde, günde 2-3 saat ve üzerinde televizyon izleyen öğrencilerde, günde 1-3 saat arasında bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerde, tek çocuklarda, ailesinin aracı olmayanlarda ve kendine ait odası olanlarda daha yüksektir.
- Korelasyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin demografik özellikleri ile kurban olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Zorba olma puanları da demografik özelliklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde değildir ($p>0.05$).
- Kurban olma ile zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmıştır ($r=0.487$; $p<0.001$).
- Kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan sınıflarda kurban olma farkı istatistiksel olarak anlamlı olup ($p<0.05$), zorba olma puanı ise anlamlı fark göstermemiştir ($p>0.05$).

Genel olarak araştırmada elde edilen önemli bulguları kurban olanın zorbalığa yönelmesi ve kaynaştırma sınıflarında kurban olmanın anlamlı biçimde yüksek olması şeklinde özetlemek mümkündür. Aslında bu bulgular bir taraftan da, kaynaştırma sınıflarında mevcut kurban olma düzeyinin ileride, zorba olma düzeyini de arttırabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, ileri araştırmalar ve alan uygulamaları için aşağıdaki önerileri getirmek mümkündür:

- Araştırma daha geniş örneklem ve farklı demografik özelliğe sahip öğrenci grubu ile genişletilebilir.
- Öğrencilerin akran zorbalığı düzeyi her ne kadar düşük olsa da, akran zorbalığının bilişsel bir terim olmasından ötürü, daha detaylı incelemelerin süreklilik gösterecek şekilde genişletilmesinde yarar vardır.
- Akran zorbalığına neden olan etkenlere ilişkin daha geniş katılım ve örneklem çalışmalı yeni araştırmalar yapılabilir.

- Kaynaştırma sınıflarında zorbalık düzeylerinde anlamlı fark çıkmasa da, kurban olma düzeyleri anlamlı çıkmıştır. Bu nedenle kaynaştırma sınıfları ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda, kurban olma durumuna sebep olabilecek etkenlerin üzerinde araştırma ve alan uygulamaları yapılabilir.
- Öğrencilerin akran zorbalığında kurban olma ile zorba olma puanları arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Bu nedenle sınıf içi ve okul içi uygulamalarda hem zorbalık, hem de kurban olma bir bütün halde değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2009). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı ve psikolojik belirtiler. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi.
- Açıl, S. (2015). “Ortaöğretim 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı”. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Ali, S. ve Rafi, M. (2016). “Learning Disabilities: Characteristics and Instructional Approaches”. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*, 3(4), 111-115.
- APA, (2013). “Specific Learning Disorder”. The American Psychiatric Association (APA).
- Arslan, S. Ö. ve Savaşer, S. (2009). “Okulda Zorbalık”. *Milli Eğitim*, 184(1), 218-227.
- Atalay, A. (2010). “Akran Zorbalığı Gösterme Ve Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Cinsiyet, Yaş, Sosyoekonomik Düzey, Anne-Baba Tutumları, Arkadaş İlişkileri Ve Benlik Saygısı İle İlişkisi”. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Atış Akyol, N., Yıldız, C., & Akman, B. (2018). Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşleri Ve Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri. *Hacettepe Eğitim Dergisi*, 33(2), 439–459.
- Bilgili, N., Kocoglu, D., & Akın, B. (2017). Peer Bullying Among High School Students and Related Factors. *Yeni Symposium*, 1. <https://doi.org/10.5455/nys.20170608103540>
- Bronfenbrenner U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Pres.
- Cottrell, J. M. (2014). “The Definition, Identification, and Cause of Specific Learning Disabilities: A Literature Review”. All Graduate Plan B and other Reports. 434.

- Çevirgen, B. D. (2018). “Geleneksel Akran Zorbalığı, Sanal Zorbalık Ve Ebeveyn İzlemesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Erol T. B. (2015). Investigating Early Maladaptive Schemas Among Secondary School Children in Regard To Peer Bullying.
- Ettekal, A. V. ve Mahoney, J. L. (2017). “Ecological Systems Theory”. The SAGE Encyclopedia of Out-of-School Learning.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(6). Retrieved from <http://www.insanbilimleri.com>
- Gutierrez, H., Barrios, A., Dios, M. J., Montero, I. ve Barrio, C. (2008). “The incidence of peer bullying as multiple maltreatment among Spanish secondary school students”. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 8, 2, 247-257.
- Güner, F. (2009). İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinden Akran Zorbalığı Zorba Ve Kurbanlarının Okul Başarı Düzeyleri ve Sosyometrik Statülerinin Değerlendirilmesi, Kars: Kafkas Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Gürhan, N. (2017). Her Yönü ile Akran Zorbalığı. *Türkiye Klinikleri*, 3(2), 171–181.
- Integra, (2009). A Handbook on Learning Disabilities. Ontario’s Ministry of Children and Youth Services.
- Juklova, K. (2012). “Evaluation of cognitive and metacognitive training in university students with a specific learning disability”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 69 (2012) 14 – 17.
- Kabil, M. (2010). Sınıflardaki Öğrenci Sayılarının, Zorbalık Üzerine Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Kargın, T. (2004). “Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2004, 5 (2) 1-13.

- Lenhard, W. ve Lenhard, A. (2013). *Learning Difficulties*. L. Meyer (Ed.), Oxford Bibliographies in Education. New York: Oxford University Press.
- Looi, C. Y. ve Kadosh, R. C. (2016). "Dyscalculia". *The Cambridge Encyclopedia of Child Development*, 2nd edition.
- Mone, (2006). *Education statistics of Turkey 2005-2006*.
- Özçivit Asfuroğlu, B. ve Tülin Fidan, S. (2016). "Özgül Öğrenme Güçlüğü". *Osmangazi Tıp Dergisi*, 2016;38 (Özel Sayı 1): 49-54.
- Özkan, Y., & Çıfci, E. G. (2010). *Peer Bullying in Primary Schools in Low Socio-Economic Level Düşük Sosyo-Ekonomik Düzeydeki İlköğretim Okullarında Akran Zorbalığı*. 9(9), 576–586.
- Öztuna, A. (2018). *Dokuzuncu Ve Onuncu Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Göstermenin Ve Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Psikolojik Belirtilerle İlişkisi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Peçjak, S., & Pirc, T. (2017). School climate in peer bullying: observers' and active participants' perceptions. *Psihološka Obzorja / Horizons of Psychology*, 26, 74–82. <https://doi.org/10.20419/2017.26.470>
- Saraç, T. ve Çolak, A. (2012). "Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-28.
- Saleem, M., Ismail, R., Kasim, A. C., & Zakaria, E. (2015). Impact of Peer Bullying on School Students With and Without Adhd Symptoms : a Cross-Sectional Study From Pakistan. *Jurnal Psikologi Malaysia*, 29(2), 61–70.
- Swearer, S. M. ve Hymel, S. (2015). "Understanding the Psychology of Bullying Moving Toward a Social-Ecological Diathesis–Stress Model". *American Psychologist*, 70(4), 344-353.
- Tepeli, Y. ve Karadeniz, H. K. (2013). "Otizmli ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Alıcı Dil Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(6), 73-89.

- Tıkırdamaz Sipahi, H. (2008). İzmir İli Bornova İlçesinde İlköğretim 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı, Etkileyen Ve Eşlik Eden Faktörler. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Turgut, S., Erden, G. ve Karakaş, S. (2010). “Özgül Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu(DEHB) Birlikteliği Ve Kontrol Gruplarının ÖÖG Bataryası İle Belirlenen Profilleri”. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 17(1), 13-26.
- Turgut Turan, S., Erdoğan Bakar, E., Erden, G. ve Karakaş, S. (2016). “Özgül Öğrenme Bozukluğunun Ayırıcı Tanısında Nöro-Psikometrik Ölçümlerin Kullanımı”. Arch Neuropsychiatr, 53(1), 144-151.
- UNICEF, (2016). Experiences of Peer Bullying among Adolescents and Associated Effects on Young Adult Outcomes: Longitudinal Evidence from Ethiopia, India, Peru and Viet Nam Office of Research – Innocenti Discussion Paper 2016-03.
- Uysal, Z. (2013). “Özel Öğrenme Güçlüğü Öğretmenler İçin Rehber”. Beşiktaş Ve Rehberlik Araştırma Merkezi.
- Uysal, H., & Dinçer, Ç. (2012). Okul Öncesi Dönemde Akran Zorbalığı. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(4), 468–483.
- Ünsal, E. ve Öksüz, Ç. (2018). “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Kaynaştırma Eğitiminin Uzman ve Ebeveyn Bakış Açısı ile İncelenmesi”. Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, 6(1) 2018, 31-36.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). “Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci Ve Türkiye’de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri”. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 8(1), 92-110.
- Yerli, G. (2018). “Akran Zorbalığı ve Baş Etme Stratejileri”. II. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS2018) Bildiri Kitabı.
- Yıldırım, S., Engin, E. ve Başkaya, V. A. (2012). “İnmeli Hastalara Bakım Verenlerin Yükü ve Yükü Etkileyen Faktörler”. Nöropsikiyatri Arşivi, 50(1), 169-174.

EKLER

Ek.1. Anket Örneği

Öğrenciler için akran zorbalığı anketi

Okul adı: _____
Sınıfı: _____ Tarih: _____

Bu kitapçıkta okuldaki hayatınızla ilgili sorular bulacaksınız. Her soru için çeşitli yanıtlar var. Okul hakkındaki duygularını en iyi anlatan yanıtın yanındaki kutucuğa **X (çarpı)** işareti koyarak soruyu yanıtla. Eğer okulu gerçekten sevmiyorsan “Okulu hiç sevmiyorum” yanıtının yanındaki kutucuğa **X (çarpı)** işareti koy. Eğer okulu gerçekten seviyorsan “Okulu çok seviyorum” yanıtının yanındaki kutucuğa **X** işareti koy ve bu şekilde soruları yanıtlamaya devam et. Her bir soru için **yalnızca bir kutucuğu** işaretle. İşaretlerinin kutucuğun içinde kalmasına dikkat et.

Şimdi okul hakkındaki duygularını en iyi anlatan yanıtın yanındaki kutucuğa X işareti koyarak soruyu yanıtla.

1 Okulu ne kadar seversin?	☐ Okulu hiç sevmiyorum
	☐ Okulu sevmiyorum
	☐ Okulu ne seviyorum ne de sevmiyorum
	☐ Okulu seviyorum
	☐ Okulu çok seviyorum

Eğer **yanlış kutucuğu işaretlersen**, yanıtını değiştirmek için yanlış kutucuğu tamamen karala: ■. Sonra da senin yanıtın olmasını istediğin kutucuğa **X** işareti koy. Kitapçığa adını yazma. Sorulara nasıl yanıt verdiğini hiç kimse bilmeyecek. Ama dikkatli ve gerçekten hissettiğin şekilde yanıtlaman önemli. Bazen ne yanıt vereceğine karar vermek zordur. O zaman sadece içinden geldiği gibi yanıtla. Bir sorun varsa parmak kaldır.

Soruların çoğu **yaz tatilinden ya da yarıyıl tatilinden bugüne kadar geçmiş olan birkaç aylık süredeki okul hayatıyla ilgilidir**. Bu yüzden yanıtlarken **sadece şimdi nasıl olduğunu değil** geçtiğimiz 2 ya da 3 ay içinde de nasıl olduğunu düşünmelisin.

2 Kız mısın, erkek misin?	☐ Kız
	☐ Erkek
3 Sınıfında kaç tane iyi arkadaşın var?	☐ Hiç iyi arkadaşım yok
	☐ Sınıfımda 1 iyi arkadaşım var
	☐ 2 ya da 3 iyi arkadaşım var
	☐ 4 ya da 5 iyi arkadaşım var
	☐ Sınıfımda 6 ya da daha fazla iyi arkadaşım var

Akran zorbalığı nedir?

Burada akran zorbalığı ile ilgili bazı sorular var. Bu soruları daha iyi yanıtlayabilmek için ilk önce akran zorbalığının ne olduğunu açıklayalım.

Eğer bir öğrenciye, başka bir ya da birkaç öğrenci

- aşağılayıcı ve kırıcı şeyler söylüyor, alay ediyor ya da aşağılayıcı ve kırıcı isimler takıyor;
 - arkadaş gruplarında tamamen yok sayıyor, gruplarından dışlıyor ya da kasıtlı olarak faaliyetlerinin dışında tutuyor;
 - dövüyor, tekmeliyor, itip kakıyor ya da bir odaya kilitliyor;
 - onun hakkında yalanlar söylüyor, asılsız dedikodular yayıyor, aşağılayıcı yazılar gönderiyor ve diğer öğrencilerin ondan hoşlanmaması için çaba harcıyor;
 - ve tüm bunlara benzer diğer kırıcı şeyleri yapıyor
- ve bunlar **tekrarlayan** bir şekilde gerçekleşiyor ise bu durum **akran zorbalığı** olarak adlandırılır.

Akran zorbalığına uğrayan öğrenci için kendini savunmak zordur. Ayrıca biz bir öğrenciye tekrar tekrar aşağılayıcı ve kırıcı bir biçimde sataşılmasına da akran zorbalığı diyoruz.

Ama biz sataşmanın arkadaşça ve oyun olarak yapılmasına **akran zorbalığı demiyoruz.** Bunun yanında aynı kuvvet ya da güce sahip iki öğrencinin tartışması ya da kavgası da **akran zorbalığı değildir.**

4 Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına ne sıklıkta uğradın?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
	☐ Sadece bir ya da iki kez oldu
	☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu
	☐ Ortalama haftada bir kez oldu
	☐ Haftada birkaç kez oldu

Geçtiğimiz aylarda aşağıdaki durumlardan bir ya da bir kaç yoluyla okulda akran zorbalığına uğradın mı? Lütfen tüm soruları yanıtla.

5	Bana aşağılayıcı isimler takıldı, alay edildi ya da kırıcı bir şekilde sataşıldı.	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
6	Diğer öğrenciler beni kasıtlı olarak kendi aralarına almadı, arkadaş gruplarından dışladı ya da tamamen yok saydı	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
7	Dövüldüm, tekmelendim, itilip kakıldım ya da kapalı bir yere kilitlendim	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
8	Diğer öğrenciler hakkımda yalanlar söyledi ya da asılsız dedikodular yaydı ve diğer öğrencilerin benden hoşlanmaması için çaba harcadı	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
9	Param ya da eşyalarım çalındı ya da eşyalarım zarar verildi	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
10	İstemediğim şeyleri yapmam için tehdit edildim ya da zorlandım	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu

11 Ailemin kökeni ya da inançlarım hakkında aşağılayıcı isimler ya da yorumlar yoluyla akran zorbalığına uğradım	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	---

12 Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler, yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığına uğradım	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
---	---

12a İnternet (bilgisayar) ya da cep telefonum üzerinden gelen aşağılayıcı ya da kırıcı mesajlar, çağrılar ya da resimler ya da başka yollarla akran zorbalığına uğradım. (Lütfen arkadaşça ya da oyun şeklinde yapıldığında akran zorbalığı olmadığını hatırla.)	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Ortalama haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
12b İnternet ya da cep telefonu ile akran zorbalığına uğradıysan, bu nasıl yapılmıştı?	☐ Sadece cep telefonu yoluyla ☐ Sadece internet yoluyla ☐ Her iki yolla
Lütfen hangi yolla olduğunu açıkla	_____

13 Yukarıda sorulardan başka bir yolla akran zorbalığına uğradım	☐ Geçtiğimiz aylarda bana bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
Lütfen hangi yolla olduğunu açıkla	_____

14 Sana akran zorbalığı yapan öğrenci ya da öğrenciler kaçıncı sınıftalar?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Benim sınıfımda ☐ Başka bir sınıf ama benimle aynı yaşta ☐ Daha büyük sınıf ☐ Daha küçük sınıf ☐ Farklı farklı sınıflarda
---	--

15 Sana kızlar tarafından mı yoksa erkekler tarafından mı akran zorbalığı yapıldı?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Özellikle bir kız tarafından ☐ Birkaç kız tarafından ☐ Özellikle bir erkek tarafından ☐ Birkaç erkek tarafından ☐ Hem kızlar hem erkekler tarafından
---	---

16 Genellikle kaç öğrenci tarafından akran zorbalığına uğradın?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Özellikle bir öğrenci tarafından ☐ 2-3 öğrencilik bir grup tarafından ☐ 4-9 öğrencilik bir grup tarafından ☐ 9 kişiden kalabalık bir grup tarafından ☐ Birkaç farklı öğrenci ya da öğrenci grupları tarafından
--	---

17 Akran zorbalığı ne kadar sürdü?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Bir ya da iki hafta sürdü ☐ Yaklaşık bir ay sürdü ☐ Yaklaşık altı ay sürdü ☐ Yaklaşık bir yıl sürdü ☐ Birkaç yıl boyunca sürdü
---	---

18	Akran zorbalığına nerede uğradın?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım
		☐ Geçtiğimiz aylarda aşağıda belirtilen yerlerin birinde veya birkaçında akran zorbalığına uğradım. (aşağıda devam edin)
	Aşağıdaki yerlerde akran zorbalığına uğradıysan lütfen karşısına X işareti koy:	
18a	Bahçe / spor sahasında (teneffüsler ya da aralarda)	☐
18b	Koridorlarda / merdivenlerde	☐
18c	Sınıfta (öğretmen sınıftayken)	☐
18d	Sınıfta (öğretmen sınıfta değilken)	☐
18e	Tuvalette	☐
18f	Spor salonunda ya da dolap odasında / soyunma odasında / duşta	☐
18g	Yemekhanede	☐
18h	Okula giderken ya da okuldan dönerken yolda	☐
18j	Okul otobüs durağında	☐
18k	Serviste	☐
18l	Okulda başka bir yerde	☐ başka bir yerde ise lütfen nerede olduğunu yaz _____ _____

19	Geçtiğimiz aylarda akran zorbalığına uğradığını hiç kimseye söyledin mi?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Akran zorbalığına uğradım, ama hiç kimseye söylemedim ☐ Akran zorbalığına uğradım ve birisine söyledim
Aşağıda belirtilen kişilerden kime söylediyse lütfen karşısına X işareti koy:		
19a	Sınıf öğretmenin	☐
19b	Okulda başka bir yetişkin kişi (başka bir öğretmen, müdür, okul hemşiresi, bekçi/hizmetli, okul psikoloğu / rehber öğretmen, vb)	☐
19c	Anne baban / velilerin	☐
19d	Ağabey ya da ablaların ya da kardeşlerin	☐
19e	Arkadaşların	☐
19f	Başka bir kişi	☐ Başka bir kişi ise lütfen kim olduğunu aşağıya yaz <hr/> <hr/>

20 Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında öğretmenler ya da okuldaki diğer yetişkinler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?	☐ Neredeyse hiçbir zaman ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Sık sık ☐ Hemen her zaman
--	---

21 Bir öğrenci akran zorbalığına uğradığında okuldaki diğer öğrenciler hangi sıklıkta durdurmaya çalışırlar?	☐ Neredeyse hiçbir zaman ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Sık sık ☐ Hemen her zaman
---	---

22 Geçtiğimiz aylarda, evdeki yetişkinlerden biri okulda uğradığın akran zorbalığını durdurmaya çalışmak için okulla görüştü mü?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığına uğramadım ☐ Hayır, okulla görüşmediler ☐ Evet, okulla bir kez görüştüler ☐ Evet, okulla birkaç kez görüştüler
---	--

23 Yaşıtın bir öğrencinin okulda akran zorbalığına uğradığını gördüğünde ne hissedersin ya da ne düşünürsün?	☐ Böyle bir şeyi hak etmiş olabilir ☐ Pek bir şey hissetmem ☐ Onun için biraz üzülürüm ☐ Onun için üzülürüm ve ona yardım etmek isterim
---	--

Diğer öğrencilere akran zorbalığı yapma hakkında

24 Geçtiğimiz aylarda okulda bir ya da birkaç öğrenciye akran zorbalığı yapılırken sen ne sıklıkta katıldın?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

Geçtiğimiz aylarda, okuldaki diğer öğrencilere aşağıdaki akran zorbalığı şekillerinden bir ya da bir kaçını yaptın mı? Lütfen tüm soruları yanıtla.

25 Diğer öğrencilere aşağılayıcı isimler taktım, alay ettim ya da kırıcı bir şekilde sataşım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

26 Onu kasıtlı olarak kendi aramıza almadım, arkadaş grubumdan dışladım ya da tamamen yok saydım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

27 Onu dövdüm, tekmeledim, itip kaktım ya da kapalı yere kilitledim	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
---	--

28 Onun hakkında yalanlar söyledim ya da asılsız dedikodular yaydım ve diğer öğrencilerin ondan hoşlanmaması için çaba harcadım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
---	--

29 Parasını ya da eşyalarını ondan aldım ya da eşyalarına zarar verdim	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

30 İstemediği şeyleri yapması için tehdit ettim ya da zorladım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

31 Ailesinin kökeni ya da inançları hakkında aşağılayıcı isimler ya da yorumlar yoluyla akran zorbalığı yaptım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
--	--

32 Cinsel anlamı olan aşağılayıcı isimler yorumlar ya da el hareketleriyle akran zorbalığı yaptım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
---	--

32a İnternet (bilgisayar) ya da cep telefonu üzerinden aşağılayıcı ya da kırıcı mesajlar, çağrılar ya da resimler göndererek ya da başka yollarla akran zorbalığı yaptım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
32b İnternet ya da cep telefonun üzerinden akran zorbalığı yaptıysan, bunu nasıl yapmıştın?	☐ Sadece cep telefonu yoluyla ☐ Sadece internet yoluyla ☐ Her iki yolla
Lütfen hangi yolla olduğunu açıkla	
<hr/> <hr/>	

33 Yukarıda sorulanlardan başka bir yolla akran zorbalığı yaptım	☐ Geçtiğimiz aylarda bunlar olmadı ☐ Sadece bir ya da iki kez oldu ☐ Bir ay içinde 2 ya da 3 kez oldu ☐ Yaklaşık haftada bir kez oldu ☐ Haftada birkaç kez oldu
Lütfen hangi yolla olduğunu açıkla	
<hr/> <hr/>	

34 Geçtiğimiz aylarda, diğer öğrencilere okulda akran zorbalığı yaptığın için sınıf öğretmenin ya da başka bir öğretmenin seninle konuştu mu?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım ☐ Hayır, benimle bu konuda konuşmadılar ☐ Evet, benimle bu konuda bir kez konuşular ☐ Evet, benimle bu konuda birkaç kez konuşular
--	--

35 Geçtiğimiz aylarda, diğer öğrencilere okulda akran zorbalığı yaptığın için evdeki yetişkinlerden biri seninle konuştu mu?	☐ Geçtiğimiz aylarda okulda akran zorbalığı yapmadım ☐ Hayır, benimle bu konuda konuşmadılar ☐ Evet, benimle bu konuda bir kez konuşular ☐ Evet, benimle bu konuda birkaç kez konuşular
---	--

36 Sevmediğin bir öğrenciye akran zorbalığı yapılmasına katılabileceğini düşünüyor musun?	☐ Evet ☐ Belki ☐ Bilmiyorum ☐ Sanmıyorum ☐ Hayır ☐ Kesinlikle hayır
---	--

37 Yaşıtlın bir öğrenciye diğer öğrenciler tarafından akran zorbalığı yapıldığını görür ya da anlarsan genellikle nasıl tepki verirsin?	☐ Yaşıtlım öğrencilere akran zorbalığı yapıldığını hiç fark etmedim ☐ Akran zorbalığı yapılmasına ben de katılırım ☐ Hiçbir şey yapmam, ama akran zorbalığı yapılmasının normal olduğunu düşünürüm ☐ Sadece ne olup bittiğini seyrederim ☐ Hiçbir şey yapmam, ama akran zorbalığı yapılan çocuğa yardım etmem gerektiğini düşünürüm ☐ Akran zorbalığı yapılan çocuğa bir şekilde yardım etmeye çalışırım
--	---

38 Okulunda diğer öğrencilerin sana akran zorbalığı yapmasından ne sıklıkla korkarsın?	☐ Asla ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Sık sık ☐ Çok sık
--	---

39 Geçtiğimiz aylarda, akran zorbalığını önlemek için sınıf öğretmeninin genelde ne kadar çaba gösterdiğini düşünüyorsun?	☐ Neredeyse hiç ☐ Oldukça az ☐ Biraz ☐ Epeyce ☐ Çok fazla
--	--

Teşekkür ederim

1. Doğduğunuz ay?
2. Doğduğunuz yıl?
3. Anneniz hayatta mı? 1. Evet 2. Hayır
4. Babanız hayatta mı? 1. Evet 2. Hayır
5. Anneniz en son hangi okulu bitirdi?
 1. okula gitmedi 2. ilk 3. orta 4. lise 5. üniversite
6. Babanız en son hangi okulu bitirdi?
 1. okula gitmedi 2. ilk 3. orta 4. lise 5. üniversite
7. Sizce sınıf arkadaşlarınızla kıyaslandığında genel olarak öğretmenleriniz okul başarınız hakkında ne düşünüyor?
 1. çok iyi 2. iyi 3. orta 4. ortanın altında
8. Hiç sigara (puro, pipo) içtiniz mi? (nefes çekmek değil, en az bir tane içmek)
 1. Evet 2. Hayır
9. Şu anda ne sıklıkta sigara (puro, pipo) içiyorsunuz?
 1. her gün
 2. haftada en az bir tane, ama her gün değil
 3. haftada birden az
 4. hiç içmiyorum
10. Hiç alkollü içki (bira, şarap, rakı, likör, cin, gibi) tattınız mı?
 1. Evet 2. Hayır 3. Bilmiyorum
11. Şu anda bira, şarap, rakı, likör, cin gibi alkollü içkileri ne sıklıkta içiyorsunuz? (her içki için tek bir kutuyu işaretleyiniz. Bir yudum içiyor ya da hiç içmiyor da olsanız ilgili kutunun içini işaretleyiniz.)

	Her gün 1	Her hafta 2	Her ay 3	Nadiren 4	Asla 5
a. Bira	☐	☐	☐	☐	☐
b. Şarap	☐	☐	☐	☐	☐
c. Rakı	☐	☐	☐	☐	☐
d. Likör	☐	☐	☐	☐	☐
e. Cin	☐	☐	☐	☐	☐
f. Diğer belirtiniz:	☐	☐	☐	☐	☐

12. Genellikle **günde** kaç saat TV seyredersiniz?

1. hiç
2. günde yarım saatten az
3. yarım ila bir saat arası
4. 2 ila 3 saat
5. 4 saat
6. 4 saatten fazla

13. Genellikle **haftada** kaç saat bilgisayar oyunu oynarsınız?

1. hiç
2. haftada 1 saatten az
3. 1-3 saat
4. 4-6 saat
5. 7-9 saat
6. 10 saat ya da daha fazla

14. Lütfen evinizde yaşayan kimseleri işaretleyiniz. Eğer anne ve babanız ayrı yerlerde yaşıyorlarsa, çoğunlukla kaldığınız yere göre yanıt veriniz. Şu anda geçici olarak başka bir yerde kalıyorsanız, kendi evinize göre yanıtlayınız. (Lütfen her satır için ayrı kutu işaretleyiniz.)

	Evet	Hayır
a. anne	☐	☐
b. baba	☐	☐
c. üvey anne	☐	☐
d. üvey baba	☐	☐

15. **Evinizde** sizin dışınızda, aşağıdaki kişilerden kaç tanesi yaşıyor?

- a. kız kardeş(ler) tane
- b. erkek kardeş(ler) tane
- c. büyükanne(ler) / büyükbaba(lar) tane
- d. diğer kimse(ler) tane

ÖZGEÇMİŞ

Gözde AYDAR

Doğum Tarihi: 01.09.1987

Doğum Yeri: Konak/İZMİR

Eğitim Bilgileri

Lisans: Anadolu Üniversitesi - Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans: Nişantaşı Üniversitesi - Psikoloji Bölümü

